

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

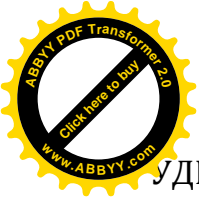
Інститут педагогіки і практичної психології

ПРОГРАМА ДЕРЖАВНОГО ЕКЗАМЕНУ

з підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня **спеціаліст**
зі спеціальності 7.03010301 **Практична психологія**
галузь знань 0301 **Соціально-політичні науки**

ОСНОВИ ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Суми
Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка
2013

УДК 159.9
ББК 88.4я73
П 54

Схвалено на засіданні кафедри практич і психології
(протокол № 8 від 22.02.2013 р.)
Рекомендовано до друку методичною радою
Інституту педагогіки і психології імені А. С. Макаренка
(протокол № 7 від 26.02.2013 р.)

Рецензенти:

Т. Б. Тарасова – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри психології Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка;

Г. Є. Улунова – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова

Укладачі:

Н. О. Єрмакова – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри практичної психології Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка;

С. Б. Кузікова – доктор психологічних наук, професор кафедри практичної психології Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка;

Л. Л. Дворніченко – кандидат філософських наук, доцент кафедри практичної психології Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка;

Н. О. Данильченко – викладач кафедри практичної психології Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка;

Л. В. Ричкіна – викладач кафедри практичної психології Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка;

Т. Г. Харченко – викладач кафедри практичної психології Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка

П54 Програма комплексного державного екзамену «Основи практичної психології» з підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст» зі спеціальності 7.03010301 Практична психологія галузь знань 0301 Соціально-політичні науки. / [уклад. : Єрмакова Н. О., Кузікова С. Б., Дворніченко Л. Л. та ін.]. – Суми : Вид-во СДПУ ім. А. С. Макаренка, 2013. – 76 с.

УДК 159.9
ББК 88.4я73

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	4
РОЗДІЛ I. Теоретико-методологічні основи практичної психології	6
Вступ до спеціальності	6
Методика роботи практичного психолога	7
Психологічна служба в закладах освіти	9
Основи проектної діяльності	10
Методологічні та теоретичні проблеми психології	12
Методика викладання психології	14
РОЗДІЛ II. Технології діагностичної та просвітницько-профілактичної роботи	17
Психологічна просвіта	17
Психодіагностика	20
Експериментальна психологія	22
Профорієнтація та профвідбір	24
Використання ЕОМ в психології	24
Математичні методи в психології	26
РОЗДІЛ III. Технології консультативної та корекційної роботи	29
Основи психологічного консультування	29
Основи психокорекції	33
РОЗДІЛ IV. Основи знань сучасних технологій практичної психології	41
Основи самопізнання	41
Арт-терапія	43
Психологія саморозвитку	44
Соціально-психологічний тренінг	47
Основи транзактного аналізу	48
Пісочна терапія	50
Основи гештальт-психології	51
Основи нейро-лінгвістичного програмування	53
Психологія сім'ї	55
Психологія творчості та обдарованості	56
Психологія спорту	58
Психологія сугестивного впливу педагога	59
Психологія конфлікту	61
ПОЛОЖЕННЯ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ СТУДЕНТІВ ІЗ КОМПЛЕКСНОГО ІСПИТУ З «ОСНОВ ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ» ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 7.03010301 ПРАКТИЧНА ПСИХОЛОГІЯ	63
ПИТАННЯ ДО ДЕРЖАВНОГО ЕКЗАМЕНУ З ТЕОРЕТИЧНИХ ОСНОВ ПСИХОЛОГІЇ	65

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

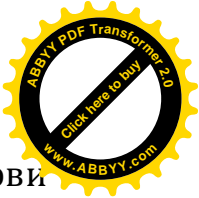
Соціально-економічні, політичні, культурні перетворення в Україні зумовлюють трансформації сучасної освіти. Перед вищими освітніми закладами постають нові завдання щодо підвищення ефективності підготовки майбутніх фахівців. У період реформування національної системи освіти України професійна підготовка майбутніх практичних психологів повинна максимально відповідати суспільним потребам і світовим стандартам. Оскільки основним критерієм ефективності роботи сучасного практичного психолога є раціональне поєднання теоретичних знань з умінням застосовувати їх на практиці, це підсилює актуальність розвитку на високому рівні у фахівця в галузі практичної психології вміння вести пошук ефективних форм і методів психодіагностичної, психопрофілактичної, психокорекційної, психоконсультативної роботи, навичок удосконалення програм, адаптації та розробки нових методик тощо.

Психологія безперервно збагачується новими даними, формуються нові гіпотези та концепції, що відносяться до усіх областей її проблематики. У цих умовах зростають вимоги до більш глибокого засвоєння та усвідомлення студентами методологічних проблем психології та її загальної теорії. Сучасний фахівець-практичний психолог повинен мати системне, інтегральне професійне мислення, узагальнений критичний погляд на місце психології у системі інших наук про людини та на місце кожного психічного явища в загальній структурі психіки. Тому програма державного іспиту для студента-психолога з «Основ практичної психології», що отримує освітньо-кваліфікаційний рівень «спеціаліст», спрямована на виявлення рівня оволодіння системою практичних знань, вмінь та навичок у прикладних галузях психологічної науки.

Програма державного екзамену складається із чотирьох розділів:

Розділ 1. Теоретико-методологічні основи практичної психології („Вступ до спеціальності“, „Методика роботи практичного психолога“, „Психологічна служба у закладах освіти“, „Основи проектної діяльності“, „Методика викладання психології“, „Методологічні та теоретичні проблеми психології“).

Розділ 2. Технології діагностичної та просвітницько-профілактичної роботи („Психологічна просвіта“, „Психодіагностика“, „Експериментальна психологія“, „Математичні методи в психології“, „Використання ЕОМ в психології“, „Профорієнтація та профвідбір“).

Розділ 3. Технології консультативної та корекційної роботи („Основи психологічного консультування”, „Основи психокорекції”).

Розділ 4. Основи знань сучасних технологій практичної психології („Основи самопізнання”, „Арт-терапія”, „Психологія саморозвитку”, „Соціально-психологічний тренінг”, „Основи транзактного аналізу”, „Пісочна терапія”, „Основи гештальт-психології”, „Основи нейро-лінгвістичного програмування”, „Психологія сім’ї”, „Психологія творчості та обдарованості”, „Психологія сугестивного впливу педагога”, „Психологія конфлікту”).

Над укладанням посібника працював колектив викладачів кафедри практичної психології СумДПУ ім. А.С.Макаренка, зокрема розділ 1 підготували к.психол.н., доц. Карпенко Н.В., ст.викл. Гільова Л.Л., викл. Харченко Т.Г., викл. Василевська О.І., викл. Ричкіна Л.В., розділ 2 – к.психол.н., доц. Тарасова Т.Б., к.філос.н., доц. Щербакова І.М., к.психол.н., ст.викл. Черенщикова Д.В., викл. Данильченко Н.О., викл. Усик Д.Б., розділ 3 – д.психол.н., проф. Кузікова С.Б., к. філос. н., доц. Дворніченко Л.Л., розділ 4 – д.психол.н., проф. Кузікова С.Б., к. філос. н., доц. Дворніченко Л.Л., к. психол. н., доц. Стадник Г.А., к.психол.н., доц. Ніколаєнко С.О., ст.викл. Гільова Л.Л., викл. Федорова Є.В., викл. Василевська О.І., викл. Ричкіна Л.В., викл. Данильченко Н.О., викл. Чижиченко Н.М.

Програма має великий перелік рекомендованої літератури, який треба розглядати як орієнтувальний: для підготовки до державного екзамену можна обмежитися більш вузьким переліком посібників, які відповідають вимогам даної програми.

РОЗДІЛ I

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

«ВСТУП ДО СПЕЦІАЛЬНОСТІ»

Тема 1. Історія розвитку практичної психології в Україні.

Історія створення Національної системи соціально-психологічної служби; історія розвитку шкільної психологічної служби; перспективи розвитку прикладної психології.

Тема 2. Основні види діяльності практичного психолога.

Основні цілі та види діяльності практичного психолога. Взаємозв'язок видів та напрямів діяльності практичного психолога. Психодіагностична робота практичного психолога. Психокорекційна робота практичного психолога. Психопрофілактична робота практичного психолога.

Тема 3. Формування особистості практичного психолога у ВНЗ.

Критерії професійної придатності практичного психолога. Модель особистості практичного психолога. Вміння спілкуватися з клієнтом – основна здібність практикуючого психолога. Характеристика Етичного кодексу практичного психолога.

Тема 4. Зміст підготовки практикуючих психологів.

Теоретичний компонент професійної психологічної освіти. Практичний компонент професійної психологічної освіти. Три рівні професійних знань. Двоступеневий підхід до організації психологічної служби освіти. Складові змісту освіти практикуючого психолога.

Тема 5. Психологічна допомога, її види.

Психологічний запит. Види психологічних завдань взаємодії психолога і клієнта.

Основна література

1. Абрамова Г.С. Практическая психология. – М: Академический проект, 2003. – 496 с.
2. Дуткевич Т.В., Савицька О.В. Практична психологія: Вступ у спеціальність. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 256 с.
3. Основи практичної психології /Під ред. В. Панка, Т.Титаренко, Н. Чепелевої та ін. – К: Либідь, 2001.– 536 с.

4. Практическая психология в системе образования / Под ред. И. В. Дубровиной. – М.: ТЦ Сфера, 1998. – 528 с.
5. Психологическая помощь и консультирование в практической психологии / Под ред. МК Тутушкиной. – Спб., 2001. – 350с.

Додаткова література

1. Битянова М.Р. Организация психологической работы в школе. – М: Генезис, 2000. – 298с.
2. Бондаренко А.Ф. Психологическая помощь: теория и практика. – М-К: Пасс, 2001.– 335с.
3. Бурлачук Л.Ф., Коржова Е.Ю. Психология жизненных ситуаций.– М., 1998.– 263с.
4. Грановская Р.М. Элементы практической психологии. – Л.: ЛГУ, 1988. – 564с.
5. Детский практический психолог: Программы и методические материалы / Под ред. О. А Шаграева, С. А Козловой. – М: Академия, 2001.–256 с.
6. Карандашев В. Н. Психология: введение в профессию. – М: Смысл, 2000. – 288 с.
7. Маралов ВГ. Основы самопознания и саморазвития. – М: Академия, 2002. – 256 с.
8. Рабочая книга школьного психолога / под. ред. И В. Дубровиной – М.: Просвещение, 1991. – 303 с.
9. Шнейдер Л.Б., Вольнова Г.В, Зыкова МН Психологическое консультирование. – М: Ижица, 2002.– 224с.
10. Шевандрин Н.И. Психодиагностика, коррекция и развитие личности. – М: ВЛАДОС, 1999.– 512с.

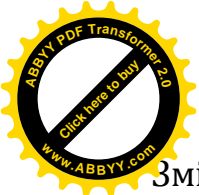
«МЕТОДИКА РОБОТИ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА»

Тема 1. Психолого-педагогічний статус дитини та школяра і його зміст на різних етапах розвитку та навчання.

Особливості пізнавальної сфери. Розумова працездатність. Особливості поведінки і спілкування (з однолітками, дорослими: батьками, вчителями). Саморегуляція. Довільність поведінки. Активність. Дотримання етичних, внутрішньогрупових норм. Особливості емоційно-мотиваційної сфери. Ставлення до себе.

Тема 2. Методика корекційно-розвиваючої роботи практичного психолога в закладах освіти.

Використовується у роботі з почуттями, зокрема, почуттям самотності. Допомагає приймати і виражати значущі для людини думки і почуття.

Змінювати ставлення до стресів, образ. Лист мої майбутній дитині (5 кл.), лист для себе (в минуле, майбутнє) починаючи з підліткового віку.

Тема 3. Методика корекційно-розвиваючої роботи практичного психолога з підлітками.

Використовується у роботі з підлітками, які мають поведінкові проблеми, проблеми з саморегуляцією. Робота планується на декілька тижнів. За допомогою символів учень фіксує свої емоційні, поведінкові прояви. Потім відбувається обговорення, аналізування проблем, конфліктних ситуацій. Поступово застосовується система обмежень на конфлікти, суперечки.

Тема 4. Просвітницька та профілактична робота практичного психолога в дошкільному закладі та школі.

«Скринька довіри» дозволяє дослідити психологічний клімат в навчальному закладі, конфліктні відносини «дитина-дитина», «дитина-дорослий». Входить до системи роботи по запобіганню насильству в учнівському середовищі. Спрямована на виявлення емоцій, почуттів, які учні намагаються витіснити, приховати.

Тема 5. Просвітницька та профілактична робота практичного психолога в дошкільному закладі та школі з батьками, вчителями.

Організація круглого столу для батьків «Як допомогти дитині бути здоровою». Проведення опитування учнів «Що таке здоров'я? Як його зберегти?». Виступи на методичних об'єднаннях вчителів. Виготовлення стіннівок. Проведення театралізованих вистав старшими школярами для молодших школярів.

Основна література

1. Бітянова М.Р. Дитина у школі: технології розвитку.– К.: Главник, 2007. – 143с.
2. Кузікова С.Б. Теорія і практика вікової психокорекції: Навч. посібник. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 384 с.
3. Овчарова Р.В. Справочная книга школьного психолога. – М.: Просвещение, 1996. – 352 с.
4. Основи практичної психології / В. Панок, Т. Титаренко, Н. Чепелева та ін. – К.: Либідь, 1999. – 536 с.
5. Рабочая книга практического психолога: Технология эффективной профессиональной деятельности. – М.: Издательский дом "Красная площадь", 1996. – 400 с.

Додаткова література

1. Бітянова М.Р. Психолог у школі. – К.: Главник, 2007. – 159с.
2. Абрамова Г.С. Введение в практическую психологию. – М.: Международная педагогическая академия, 1995. – 264с.
3. Абрамова Г.С. Практикум по психологическому консультированию. – М.: “Академия”, 1996. – 128 с.
4. Аверин В.А. Психология детей и подростков: Монография. – СПб., 1994. – 178 с.
5. Байярд Р.Т., Байярд Д. Ваш беспокойный подросток: Практическое пособие для отчаявшихся родителей. Пер. с англ. – М.: Просвещение, 1991. – 224 с.

«ПСИХОЛОГІЧНА СЛУЖБА В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ»

Тема 1. Робота практичного психолога з дітьми першокласниками.

Діагностика до вступу дитини до школи (березень), корекційно-розвивальна робота, рекомендації батькам, вчителям. Діагностика у вересні рівня готовності до навчання, рекомендації батькам, вчителям, проведення психолого-педагогічного консилиуму. Діагностика у жовтні-листопаді рівня адаптованості, рекомендації батькам, вчителям, проведення психолого-педагогічного консилиуму. Організація корекційно-розвивальної роботи, рекомендації батькам, вчителям.

Тема 2. Робота практичного психолога з дітьми молодшого шкільного віку.

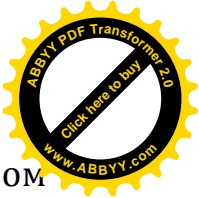
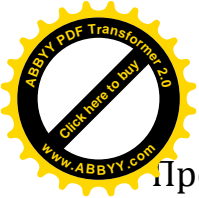
Діагностика в четвертому класі, корекційно-розвивальна робота, рекомендації батькам, вчителям, проведення психолого-педагогічного консилиуму. Діагностика у жовтні-листопаді рівня адаптованості, рекомендації батькам, вчителям, проведення психолого-педагогічного консилиуму. Організація корекційно-розвивальної роботи, рекомендації батькам, вчителям.

Тема 3. Робота практичного психолога з дітьми дошкільного віку.

Навчити дитину навичкам самообслуговування, спілкуватись з чужими дорослими, грати з дітьми. В бесідах з дитиною створювати позитивний образ дошкільного закладу. Познайомити дитину з дитячим садком, вихователем, групою, яку він буде відвідувати.

Тема 4. Робота практичного психолога з підлітками.

Використання рольових ігор, проведення тренінгів, батьківських конференцій по обміну досвідом, організація «Батьківської школи».

Проведення «круглого столу» в якому будуть приймати участь разом батьки і підлітки, батьки і вчителі. Проведення батьківських зборів з елементами тренінгу.

Тема 5. Психопрофілактична робота практичного психолога в закладах освіти.

Вивчити психологічну літературу, провести анкетування, тестування учнів, педагогічних працівників, батьків для вивчення взаємовідносин в системах «дитина-дитина», «дитина-дорослий», «дорослий-дорослий», підготувати роботу «Скриньки довіри», стенд «Шкільний паркан».

Основна література

1. Битянова М.Р., Азарова Т.В., Афанасьєва Е.И., Васильєва Н.Л. Работа психолога в начальной школе. – М.: "Совершенство", 1998. – 352с.
2. Кузікова С.Б. Теорія і практика вікової психокорекції: Навч. посібник. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – 384 с.
3. Овчарова Р.В. Справочная книга школьного психолога. – М.: Просвещение, 1996. – 352 с.
4. Основи практичної психології / В. Панок, Т. Титаренко, Н. Чепелева та ін. – К.: Либідь, 1999. – 536 с.
5. Рабочая книга практического психолога: Технология эффективной профессиональной деятельности. – М.: Издательский дом "Красная площадь", 1996. – 400 с.

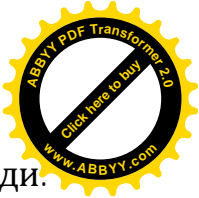
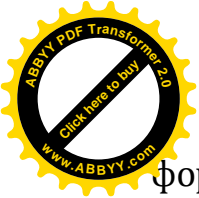
Додаткова література

1. Абрамова Г.С. Введение в практическую психологию. – М.: Международная педагогическая академия, 1995. – 264с.
2. Абрамова Г.С. Практикум по психологическому консультированию. – М.: "Академия", 1996. – 128 с.
3. Аверин В.А. Психология детей и подростков: Монография. – СПб., 1994. – 178 с.
4. Айзенк Г.Дж. Узнай свой собственный коэффициент интеллекта: Пер. с англ. – Н.Новгород: "Ай Кью", 1994. – 170с.
5. Рогов Е.И. Настольная книга практического психолога в образовании: Учебное пособие. – М.: ВЛАДОС, 1995. – 529 с.

«ОСНОВИ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»

Тема 1. Людські аспекти в управлінні проектами.

Менеджер і команда проекту. Роль, завдання і функції менеджеру проекту. Основні характеристики команди проекту. Підбір персоналу для роботи над проектом. Основні цілі та завдання команди проекту. Принципи

формування команди. Організаційні аспекти формування команди. Ефективність команди проекту. Методи формування команди проекту. Зразковий склад команди і вимоги до менеджерів проекту. Організація ефективної діяльності команди. Організація спільної діяльності команди проекту. Організаційна культура команди. Прийняття рішень.

Тема 2. Управління основними областями знань проектів.

Управління розробкою проектів. Початкова (передінвестиційна) фаза проекту. Управління життєвим циклом проекту. Сутність проектного аналізу. Структура проектного аналізу. Управління інтеграцією в проект. Управління інформаційним зв'язком у проекті. Управління трудовими ресурсами проекту та зацікавленими сторонами проекту. Управління ризиками проектів. Методи кількісного аналізу і прогнозування ризику та невизначеності. Методи зниження ризиків. Управління часом виконання проектів. Визначення діяльності. Завдання послідовності робіт. Методи та засоби завдання послідовності робіт.

Тема 3. Структуризація проекту. Планування проекту.

Основні форми організаційної структури проекту. Функціональна, матрична, проектна структура організаційної форми проектів. Особливості дивізіональної та мережеві структури. Переваги та недоліки різних організаційних структур. Вибір структури управління проектом. Сутність планування проекту. Цілі, призначення й види планів. Обґрунтування цілей проекту і способів їх задоволення на основі: виявлення детального комплексу робіт; визначення ефективних способів і методів їх виконання; визначення ресурсів всіх видів, необхідних для проекту; встановлення взаємодії між учасниками проекту.

Основна література

1. Бушуев С. Д. Управление проектами: Основы профессиональных знаний и система оценки компетентности проектных менеджеров / С. Д. Бушуев, Н. С. Бушуева (National Competence Baseline, NCB UA Version 3.0). – К.: ІРІДІУМ, 2006. – 208 с.
2. Грей К.Ф., Ларсон Э.У. Управление проектами. – М., «Дело и Сервис», 2003. – 521с.
3. Дитхелм Г. Управление проектами. В 2 т. Т. 2: Пер. с нем. – СПб.: Издательский дом «Бизнес-пресса», 2003. – 288 с.
4. Ноздріна Л. В., Ящук В. І., Полотай О. І. Управління проектами: Підручник / За заг. ред. Л. В. Ноздріної. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 432 с.
5. Мазур И.И., Шапиро В.Д., Ольдерогге Н.Г. Управление проектами. Учебное пособие. – М.: Омега Л, 2004. – 664 с.

6. Управление проектом. Основы проектного управления : учебник / коллектив авторов ; под ред. проф. М.Л. Разу. – 3 е изд., перераб. и доп. – М. : КНО РУС, 2010.– 760 с.

Додаткова література:

1. Гайда В.Л. Формирование команды // Психология управления: Хрестоматия. – Самара: Бахрах-М, 2006, с. – 754.

2. Волков И.М., Грачева М.В. Проектный анализ. Продвинутый курс (серия "Учебники экономического факультета МГУ им. М.В.Ломоносова") М.: Инфра – М, 2004. – 495с.

3. Математические основы управления проектами: Учебн. пособие / С.А.Баркалов, В.И.Воропаев, Г.И.Секлетова и др. Под ред. В.И.Буркова. – М.: Высшая шк., 2005. – 423с.

4. Управление проектами: Толковый англо-русский словарь-справочник / Под общ.редакцией В. Д. Шапиро. – М.: Высшая школа, 2000. – 379 с.

5. Пинто Дж. К. Управление проектами. Пер с англ. – СПб, ПИТЕР, 2004. – 438с.

«МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ПСИХОЛОГІЇ»

Тема 1. Психологічне знання – особливий тип наукового пізнання.

Актуальність викладання психології в сучасних умовах: соціальний запит на психологічне знання. Специфіка психологічних знань як гуманітарного пізнання: суб'єкт-суб'єктна парадигма. Відмінності традиційної та інноваційної стратегії організації викладання психологічних знань. Навчальний план і програми викладання психології, види програм: предметно-орієнтовані та особистісно-орієнтовані. Мета та завдання викладання психології.

Тема 2. Особливості викладання психології дітям молодшого шкільного віку.

Мета і особливості викладання психології молодшим школярам (6–9 років). Програми навчання психології: основні аспекти змісту просвітницької та навчально-розвивальної роботи. Тематика уроків психології для учнів 1 – 4 класів. Провідні форми і методи роботи психолога з дітьми. Використання гри для навчання психології дітей 6 – 9 років.

Тема 3. Особливості викладання психології учням підліткового віку.

Мета і особливості викладання психології учням 5, 6, 7 класів. Попередження проблем психічного розвитку. Основні аспекти змісту просвітницької та навчально-розвивальної роботи психолога з учнями підліткового віку. Тематика програм факультативу з психології для учнів 5, 6, 7 класів. Можливості застосування вербальних, наочних, практичних методів при навчанні психології. Особливості проведення бесіди з підлітками.

Тема 4. Особливості викладання психології учням старших класів.

Мета і особливості навчання психології учнів 8–9 класів, 10–11 класів. Основні аспекти змісту просвітницької та навчально-розвивальної роботи психолога зі старшими підлітками (8–9 кл.) і учнями старшого шкільного віку (10–11 кл.). Тематика програм факультативу з психології, форми і методи роботи зі старшокласниками. «Дискусійний діалог» як один з прийомів профорієнтаційної роботи з учнями старших класів.

Основна література:

1. Абрамова Г.С. Практическая психология. Издание 2-е, стереотипное. – М.: Издательский центр «Академия», 1997. – 368 с.
2. Карандашев В. Н. Методика преподавания психологии: Учебное пособие. — СПб.: Питер, 2007. — 250 с: ил. — (Серия «Учебное пособие»).
3. Ляудис В. Я. Методика преподавания психологии. – 5-е изд. – СПб.: Лидер, 2007. – 192 с.
4. Практическая психология образования / Под ред Дубровиной И.В.: Учебник для студентов высших и средних специализированных заведений. – М.: ТЦ «Сфера», 1997. – 528 с.
5. Рабочая книга практического психолога: Технология эффективной профессиональной деятельности. — М.: «Красная площадь», 1996. – 482 с.

Додаткова література:

1. Битянова М.Р., Азарова Т.В., Афанасьева Е.И., Н.Л. Васильева Н.Л. Работа психолога в начальной школе. – М.: "Совершенство", 1998. – 352 с.
2. Вачков И.В. Групповые методы в работе школьного психолога: Учебно – методическое пособие. – М.: «Ось – 89», 2002. – 224 с.
3. Годфруа Ж. Что такое психология. в 2-х т. Т. 2. – М.: «Мир», 1992. – 376с.
4. Рогов Е.И. Психология познания. – М.: Владос, 1998. – 176 с.
5. Сергеев И.С. Основы педагогической деятельности: Учебное пособие. СПб, 2004. — 316 с.

«МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ»

Тема 1. Теоретичні основи психології.

Основні функції психіки. Види та структура відображення. Історичний розвиток психіки та свідомості. Поняття психічного відображення. Природничонаукові основи психології. Зв'язок психології з іншими природничими науками. Уявлення про взаємозв'язок нервової системи та психіки людини. Знання та урахування закономірностей вищої нервової діяльності людини. Природничонаукова теорія психічної регуляції поведінки І.М. Сеченова. Вчення І.П. Павлова про ВНД. Теорія функціональних систем П. К. Анохіна. Поняття функціональної системи.

Тема 2. Методологічні основи психології.

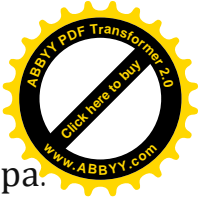
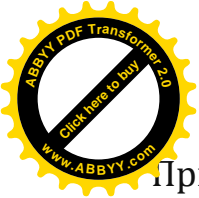
Поняття методології науки. Розділи методології науки. Сфера методологічної роботи. Функції методології науки. Функції методології психології. Дескриптивна та нормативна функції методологічного знання. Поняття об'єкту та предмету наукового дослідження (пізнавальна ситуація). Особливості методології науки. Співвідношення методології та науки. Визначення методу. Поняття методу у вузькому та широкому сенсі. Основні загальнонаукові методи. Основні класифікації методів (Б.Г. Ананьєва, С.Л. Рубінштейна, Г.Д. Гирьова, В.М. Дружинина). Валідність (концептуальна, теоретична, внутрішня, зовнішня, емпірична, критеріальна). Критерії валідності. Надійність. Вимоги до наукових теорій. Проблема об'єктивності наукового знання.

Тема 3. Структура методологічного знання.

Філософсько-споглядальний рівень в структурі методологічного знання. Рівень загальнонаукової методології. Рівень конкретно-наукової методології. Рівень процедури та техніки дослідження. Співвідношення природничо-наукового та герменевтичного підходів в психологічному дослідженні. Видатні психологи ХХ ст. як методологи науки.

Тема 4. Історія розвитку та сучасне уявлення про наукове пізнання.

Історична відносність форм, засобів, ідеалів та норм наукового пізнання. Суб'єктивне та об'єктивне в теоріях пізнання. Наукова революція ХХ ст.: виникнення некласичного природознавства. Позитивізм та його значення в методологічному базисі наук на певній ступені розвитку наукового пізнання. Поняття парадигми та наукової революції (Т. Кун).

Принцип фальсифікації гіпотез в теорії критичного реалізму К. Поппера. І. Лакатос та концепція внутрішньої єдності логіки доказу та спростування. Старі дихотомії в сучасних методологічних підходах. Нові критерії наукового знання. Фалібілізм. Релятивізм та операціоналізм. Номіналізм, реалізм, раціоналізм. Інтуїтивізм. Теоретичне – емпіричне. Пізнокласична стадія розвитку науки. Постпозитивіське трактування розвитку науки. Психологія – самостійна наука. Структура та специфіка психологічних теорій. Різноманітність підходів до визначення структури психології.

Тема 5. Методологічні принципи психології.

Відкритість системи принципів. Онтологічна модель особистості. Витоки теорії діяльності: об'єктивна рефлексологія Бехтерева; реактологія Корнілова; біхевіоризм Уотсона; культурно-історична концепція Л.С. Виготського. Діяльнісний підхід в психології та принцип активності. Принцип системності. Джерела виникнення системного підходу в психології. Гносеологічний та онтологічний аспекти системного підходу. Принцип системності в методології Б. Ф. Ломова. Системно-історичний підхід в питанні розвитку психологічних теорій. Принцип розвитку.

Основна література:

1. Бондарчук О.І. Експериментальна психологія. Курс лекцій. – К.: МАУП, 2003. – 119с.
2. Бочелюк В. Й. Методика та організація наукових досліджень з психології : навч. посіб. для студентів спеціальності 8.040101 - психологія / В. Й. Бочелюк, В. В. Бочелюк. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 360 с.
3. Боянжу М. Г. Психолого-педагогічна експертиза : метод. посіб. / Маркс Григорьевич Боянжу. – Херсон, 2003. – 178 с. Загальна психологія: Навч. посібник / за ред. Л. Долинської, О.Скрипченко. – К.: 1999.
4. Максименко С.Д. Методологічні і теоретичні питання психології // Актуальні проблеми психології: Наукові записки інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України / За ред. акад. С.Д.Максименка. - К., 1999. -Вип. 19.- С. 5-13.
5. Методологічні та теоретичні проблеми психології. Навчальний посібник / М.С. Корольчук, Ю.Л. Трофімов, В.І. Осьодло та ін. – К.: Ніка-Центр, 2008. – 336 с.
6. Рибалка В.В. Методологічні питання наукової психології: Навчально-методичний посібник. — К.: Ніка-Центр, 2003. — 204 с.
7. Савченко О. В. Методичні рекомендації щодо написання випускних робіт освітньо-кваліфікаційних рівнів «спеціаліст», «магістр» зі спеціальності 7.040100 Психологія, 8.040101 Психологія / О. В. Савченко, Т. А. Демидова. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2008. – 55 с.

Додаткова література:

1. Ануфриев А. Ф. Научное исследование. Курсовые, дипломные и диссертационные работы / Александр Федорович Ануфриев ; МГОПУ. – М. : Ось-89, 2004. – 112 с.
2. Бурлачук Л.Ф., Коржова Е.Ю. Психология жизненных ситуаций. – М.: Российское педагогическое агенство, 1998. – 263 с.
3. Горбунова В.В. Експериментальна психологія в схемах і таблицях. – К.: Професіонал, 2007. – 208 с.
4. Загальна психологія /за заг. ред. С.Д. Максименка. Підручник. – Вінниця, 2004.
5. Клименко В.В. Психологія творчості. Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 480 с.
6. Максименко С.Д., Носенко Е.Л. Експериментальна психологія. Підручник – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 360 с.
7. Роменець В.А. Психологія творчості: навч. посібник / В.А.Роменець. – К.: Либідь, 2001. – 288 с.
8. Сергієнко Л. П. Основи наукових досліджень у психології: кваліфікаційні та дипломні роботи : навч. посіб. / Леонід Прокопович Сергієнко. – К. : Професіонал, 2009. – 240 с.

РОЗДІЛ II

ТЕХНОЛОГІЇ ДІАГНОСТИЧНОЇ ТА ПРОСВІТНИЦЬКО-ПРОФІЛАКТИЧНОЇ РОБОТИ

«ПСИХОЛОГІЧНА ПРОСВІТА»

Тема 1. Завдання, напрями та форми психологічної просвіти.

Завдання, напрями, зміст психологічної просвіти. Психологічна просвіта як інтегративна система впливу на особистість, результатом якого є формування психологічної культури особистості.

Залежність мети, змісту та методики психологічної просвіти від вікових та індивідуальних особливостей тих, з ким вона проводиться.

Напрями та форми психологічної просвіти. Три компоненти психологічної культури особистості як основа для виділення інтелектуального, емоційного, поведінкового напрямків психологічної просвіти. Форми психологічної просвіти: у цілісній системі діяльності закладу освіти та цілеспрямована психологічна просвіта, як окремий напрям роботи практичних психологів. Обов'язкова та додаткова психологічна просвіта залежно від віку та спеціалізації навчання.

Психологічна просвіта як напрям роботи шкільної психологічної служби. Викладання психології як основна форма психологічної просвіти в роботі практичних психологів з учнями в освітніх закладах.

Зв'язок психологічної просвіти з іншими напрямками психологічної практики. Взаємодія практичних психологів з учителями в організації психологічної просвіти.

Тема 2. Психологічна просвіта вихованців дошкільних закладів та молодших школярів.

Психологічна просвіта в дошкільному періоді. Сюжетно-рольова гра як найважливіший шлях психологічної просвіти дітей у дошкільному періоді. Участь батьків в іграх молодшого дошкільника. Роль літератури, зокрема казки, творів кіно та мультиплікації в психологічній освіті дошкільника. Психологічна просвіта у зв'язку з проблемами підготовки дітей до школи.

Психологічна просвіта молодших школярів. Нова соціальна ситуація розвитку та нові завдання психологічної просвіти в молодшому шкільному віці. Резерви навчальної діяльності та центральних новоутворень особистості в вирішенні задач психологічної просвіти. Адаптація до навчання в школі та роль у ній психологічної просвіти.

Тема 3. Психологічна просвіта учнів підліткового віку, старшокласників та студентів.

Психологічна просвіта підлітків. Нова соціальна ситуація розвитку та нові завдання психологічної просвіти в підлітковому віці. Проблеми, що виникають в сфері психологічної просвіти у зв'язку зі специфікою підліткового віку, проявами підліткової кризи та "почуттям дорослості" як центральним новоутворенням свідомості підлітка. Особливості розвитку самосвідомості в підлітковому віці та завдання психологічної просвіти, що впливають з них. Психологічна просвіта підлітків у межах загальної системи виховної роботи.

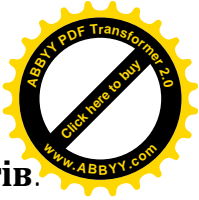
Спеціальні форми психологічної просвіти підлітків у позакласній виховній роботі.

Психологічна просвіта юнацтва. Нова соціальна ситуація розвитку та нові завдання психологічної просвіти в юнацькому віці. Особливе значення юнацького віку – періоду "відкриття Я" в опануванні психологічною культурою. Проблема життєвого самовизначення юнацтва та роль психологічної просвіти в її вирішенні. Органічна єдність професійної орієнтації та психологічної просвіти юнацтва в переході до навчально-професійної діяльності. Значення психологічної просвіти юнацтва у вирішенні ним проблем інтимно-особистісного спілкування.

Психологічна просвіта у вищій школі. Викладання психології в різних циклах навчального плану: мета, зміст, методичні особливості. Специфічні проблеми студентського періоду життя людини. Проблеми адаптації студентства до навчання у ВНЗ та внесок психологічної просвіти в їх вирішення. Роль психологічної просвіти в особистісній сфері життя студентства. Форми та засоби психологічної просвіти студентства.

Тема 4. Психологічна просвіта батьків вихованців, учнів та студентів освітніх закладів.

Специфіка психологічної просвіти батьків дітей різного віку. Мета, зміст та особливості методики психологічної просвіти батьків. Практична педагогічна спрямованість – основна риса психологічної просвіти батьків. Робота над розвитком рефлексивності та самокритичності батьків у процесі психологічної просвіти. Основні форми та методи психологічної просвіти батьків. Провідна роль активних методів у психологічній просвіті батьків. Комплексні заходи з психологічної просвіти дітей і підлітків та їх батьків. "Стихійна" та цілеспрямована участь батьків у психологічній просвіті дітей, підлітків та юнацтва.

Тема 5. Психологічна просвіта педагогів та практичних психологів.

Напрями та завдання підвищення психологічної культури педагогів освітніх закладів. Психолого-педагогічні особливості навчання дорослих як основа для побудови системи психологічної просвіти педагогів навчальних закладів. Особливості організаційних форм і методів психологічної просвіти педагогів освітніх закладів. Інтерактивні, тренінгові та проблемно-пошукові технології як провідні в психологічній просвіті педагогів освітніх закладів.

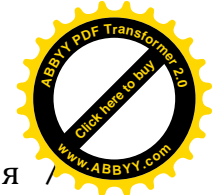
Напрями та мета підвищення психологічної культури практичних психологів навчальних закладів. Зовнішньо організовані форми психологічної просвіти практичних психологів. Напрями, форми та засоби самоосвітньої діяльності практичних психологів.

Основна література:

1. Бадмаев Б. Ц. Методика преподавания психологии / Б. Ц. Бадмаев. – М. : ВЛАДОС, 1999. – 304 с.
2. Вачков И. В. Введение в профессию психолог / И. В. Вачков, И. Б. Гриншпун, Н. С. Пряжников ; под ред. И. Б. Гриншпуна. – М. : Изд-во МПСИ, 2007. – 464 с.
3. Давидюк Н. М. Методика викладання психології / Н. М. Давидюк. – Чернівці : Технодрук, 2006. – 236 с.
4. Дубровина И. В. Рабочая книга школьного психолога / И. В. Дубровина, М. К. Акимова, Е. М. Борисова и др. ; под ред. И. В. Дубровиной. – М. : Просвещение, 1991. – 303 с.
5. Дуткевич Т. В. Практична психологія. Вступ до спеціальності : навчальний посібник / Т. В. Дуткевич, О. В. Савицька. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 256 с.
6. Класні години з психологом / уклад О. В. Скворчевська, О. С. Нурєєва. – Х. : Вид. група "Основа", 2008. – 240 с.
7. Панок В. Г. Основи практичної психології : Підручник / В. Г. Панок, Т. М. Титаренко, Н. В. Чепелева та ін. – К. : Либідь, 2006. – 536 с.
8. Практическая психология образования / под ред. И. В. Дубровиной. – СПб. : Питер, 2006. – 592 с.
9. Туріщева Л. В. Настільна книга шкільного психолога : навчально-методичний посібник для вчителя / Л.В. Туріщева. – Х. : Вид. група "Основа", 2009. – 256 с.

Додаткова література:

1. Абрамова Г. С. Практическая психология / Г. С. Абрамова – М. : Академия, 2002. – 496 с.
2. Авторські програми з психології / уклад. О. Главник. – К. : Шкільний світ, 2002. – 112 с.

3. Левченко В. Тиждень психології в школі: програма проведення / В. Левченко // Психолог (Шкільний світ). – 2008. – № 7/8. – С. 28–29.
4. Рєпнова Т. Формування психологічної культури дітей на уроці психології / Т. Рєпнова // Психолог (Шкільний світ). – 2009. – № 37. – С. 3–5.
5. Рогов Е. И. Настольная книга практического психолога в образовании / Е. И. Рогов. – М. : ВЛАДОС, 1986. – 529 с.
6. Тарасова Т. Б. Психологічна культура школярів та шляхи її формування [Електронний ресурс] / Т. Б. Тарасова // Освіта Сумщини – 2010. – № 4. – Режим доступу : <http://soippo.edu.ua/osvita-sumsthyuny-no4-2010-st-1>
7. Тарасова Т. Б. Психологічна освіта як напрямок роботи психологічної служби / Т. Б. Тарасова : матеріали Всеукраїнської конференції "Актуальні проблеми діяльності психологічної служби системи освіти". – Суми : Нота-бене, 2006. – С. 107 – 110.
8. Чепелева Н. В. Психологічна служба у вищих закладах освіти / Н. В. Чепелева, Н. І. Повякель // Практична психологія та соціальна робота. – 2001. – № 6. – С. 2–5.

«ПСИХОДІАГНОСТИКА»

Тема 1. Психодіагностика як наука і галузь діяльності практичного психолога.

Джерела розвитку психодіагностики: експериментальна психологія, диференційна психологія, клінічна практика. Зв'язок психодіагностики з іншими напрямками психологічної практики.

Етапи психодіагностичного процесу. Психологічний діагноз, його особливості. Етичні принципи психодіагностичної роботи.

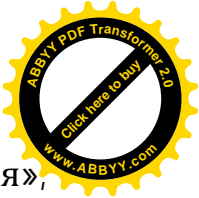
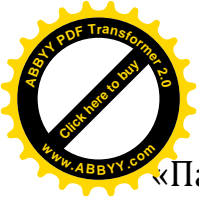
Тема 2. Класифікація психодіагностичних методів та їх психометричні характеристики.

Класифікація методик за ступенем формалізації (К.М Гуревич). Ознаки і класифікація проєктивних методик. Можливості використання проєктивних методик в роботі з дітьми. Спостереження та бесіда як метод психодіагностики.

Психометричні характеристики методик: стандартизація, валідність, надійність.

Тема 3. Діагностика когнітивної сфери особистості і креативності.

Структура пізнавальної сфери особистості. Особливості діагностики пізнавальних процесів в різних вікових періодах. Методики «Коректурна проба», «Червоно – чорні таблиці Горбова», «Об'єм уваги», «Методика

«Пам'ять на числа», «Дослідження продуктивності запам'ятовування», «Прості аналогії», «Складні аналогії», «Виключення зайвого» та інші.

Поняття інтелекту та його діагностика (шкали вимірювання інтелекту Д. Векслера, прогресивні матриці Дж. Равена та інші)

Діагностика уяви та креативності. Тест творчого мислення П. Торренса.

Тема 4. Психодіагностика особистісних властивостей та психічних станів.

Діагностика темпераменту. Типологія особистості і методика Г. Айзенка. Визначення темпераменту за методикою В.М. Русалова, Тепинг – тестом.

Діагностика акцентуацій характеру. Методика К. Леонгарда – Г. Шмишека., МПДО С.І. Подмазіна. Патохарактерологічна діагностика ПДО А.Є. Лічко .

Діагностика мотиваційно – потребової сфери (Тест гумористичних фраз, «Ціннісні орієнтації» М.Рокіча, діагностика мотивації досягнень, уникнення невдач та ін).

Діагностика самосвідомості (методи вимірювання самооцінки, локусу контролю, опитувальник самоствавлення В.В. Століна та ін.).

Поняття психічних станів. Діагностика психоемоційних станів (тривожності, агресивності, фрустрації).

Тема 5. Діагностика міжособистісних стосунків.

Вивчення групи за допомогою методики соціометрія Дж. Морено. Загальна характеристика методу. Основні поняття соціометрії. Вибір. Соціометричний критерій. Види критеріїв. Процедура соціометрії.

Діагностика дитячо – батьківських взаємин: «Опитувальник батьківського ставлення до дітей А.Я. Варга – В.В. Століна; Опитувальник PARI; проєктивні методики: «Кінетичний малюнок сім'ї», методика Рене Жилія. Діагностика поведінки в конфлікті, методика Т. Томаса.

Тема 6. Психодіагностика в галузях соціальної практики.

Сфери використання психодіагностики. Задачі, принципи та особливості психодіагностики в галузі освіти. Діагностика дітей раннього віку. Основні проблеми та методики психодіагностики клієнтів різних вікових категорій (від дошкільного віку до дорослості). Психодіагностика в профвідборі та профконсультуванні, спорті, психолого – психіатричній експертизі.

Основна література:

1. Бурлачук Л.Ф. Словарь– справочник по психологической диагностике/ Л. Ф. Бурлачук.– [3– е издание].– СПб.: Питер, 2007.– 688с.
2. Коробко С. Работа психолога з молодшими школярами / С. Коробко., О. Коробко.– К.: Літера ЛТД, 2006.– 416с.
3. Корольчук М.С. Психодіагностика: Навчальний посібник / М.С.Корольчук, В.І. Осьодло – К.: Ельга, Ніка– Центр, 2004.– 400с.
4. Практическая психология образования [А.Д Андреева., Н.И. Гуткина, Е.Е Данилова. и др.]; под ред. И.В. Дубровиной.– СПб.: Питер, 2007.– 592с.
5. Психодіагностика: практикум/ [уклад.: Н.О. Данильченко, А.В. Вертель].– 2–е вид., випр. та допов.– Суми: Вид–во СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2010.– 144с.
6. Психологическая диагностика: Учебник для вузов/ Под ред. М.К.Акимовой, К.М. Гуревича.– СПб.:Питер,2003.– 652с.
7. Рогов Е.И. Настольная книга практического психолога в образовании/ Е.И. Рогов.– М.:Педагогика,1995.– 528с.
8. Терлецька Л.Г. Основи психодіагностики: Навчальний посібник/ Л.Г. Терлецька.– К.: Главник, 2006.– 144с.

Додаткова література:

1. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы/ Е.П. Ильин. – СПб.: Питер, 2000.– 512с.
2. Лак Я. тер. Психодиагностика: проблемы содержания методов/ Я. тер. Лак – М.: Изд– во. «Институт практической психологии», Воронеж: НПО «МОДЕК», 1996.– 384с.
3. Практическая психология в тестах, или Как научиться понимать себя и других/ [Сост. Р. Римская, С. Римский]. – М.: АСТ– ПРЕСС КНИГА, 2003.– 400с.
4. Фурман А. Психологічна діагностика як теорія і практика, наука і мистецтво/ А. Фурман // Психолог. – 2006.– №44 (листопад).– С.4– 9.
5. Баранова О. Казки Дюса (Деспері): тест для дослідження міжособистісних взаємин у сім'ї. (Діагностика взаємин сиблінгів)/ О. Баранова // Психолог. – 2005.– №28(липень).– С.21– 33.
6. Розов В.І. Методи оцінки та самооцінки стресових станів/ В.І. Розов// Практична психологія та соціальна робота. – 2007.– № 5.– С.41– 52.
7. Франселла Ф., Баннистер Д. Ф. Новый метод исследования личности: Руководство по репертуарным личностным методикам: Пер. с англ./ Ф. Франселла, Д. Ф. Баннистер .— М.: Прогресс, 1987.— 236 с.

«ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ»

Тема 1. Процедура та основні характеристики психологічного експерименту

Особливості психологічного експерименту. Організація та проведення експериментального дослідження. Ідеальний експеримент і

реальний експеримент. Реальний експеримент та експеримент «повної відповідності». Експериментальна вибірка. Система гіпотез, що перевіряються у психологічному експерименті.

Експериментальні змінні та засоби їх контролю. Незалежна змінна. Залежна змінна. Типи відношень між змінними. Контроль змінних.

Тема 2. Планування експериментів. Типи експериментів.

Поняття планування психологічного експерименту. Вибір схеми, або плану, отримання даних для перевірки каузальної гіпотези. Експериментальні плани. Критерії класифікації експериментальних планів. Плани з однією незалежною змінною для двох рандомізованих груп. Плани з однією незалежною змінною для кількох рандомізованих груп. Факторні плани. Плани експериментів для одного досліджуваного. Класифікація типів експериментів.

Основна література:

1. Бондарчук О.І. Експериментальна психологія: Курс лекцій/ О.І.Бондарчук. – К.: МАУП, 2003.- 120 с.
2. Максименко С.Д. Експериментальна психологія (дидактичний тезаурус)/ С.Д. Максименко, Е.Л. Носенко.- К.: МАУП, 2002.-128 с.
3. Дружинин В.Н. Экспериментальная психология. Учебное пособие/ В.Н. Дружинин. - М.: ИНФРА-М, 1997.-256 с
4. Готтсданкер Р. Основы психологического эксперимента: учебное пособие для студентов/ Р.Готтсданкер. - М.: Издательство Московского университета, 1982. - 463 с.
5. Корнилова Т. В. Введение в психологический эксперимент. – М.: МГУ-ЧеРо, 1997. - 254 с.

Додаткова література:

1. Кэмпбелл Дж. Модели экспериментов в социальной психологии и прикладных исследованиях: Пер. с англ./ Дж. Кэмпбелл. – М.: Прогресс, 1980.-390 с.
2. Методы исследования в психологии: квазиэксперимент / Под ред. Т. В. Корниловой. – М.: Форум-Инфра-М, 1998. -296с.
3. Солсо Р.Л. Экспериментальная психология: практический курс/ Р.Л. Солсо, Х.Х. Джонсон, М.К Бил. - СПб., 2001.-528с.
4. Экспериментальная психология: Практикум: Учебное пособие для вузов. – М.: Аспект Пресс, 2002.-382 с.

«МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ В ПСИХОЛОГІЇ»

Тема 1. Первинні методи статистичної обробки результатів вимірювання.

Поняття «вибірка», «генеральна сукупність». Статистика описання. Правила складання таблиць. Міри центральної тенденції: середнє вибіркове. Міри варіації: стандартне відхилення. Особливості нормального розподілу даних.

Тема 2. Вторинні методи статистичної обробки результатів вимірювання.

Статистичні критерії: параметричні і непараметричні. Рівень статистичної значущості. Статистичні критерії для задач на порівняння і співставлення: Q – Розенбаума, U – Мана - Уїтні, H – Крускала –Уоліса, S – Джонкіра., t - розподілу Стьюдента.

Кореляція. Коефіцієнти кореляції: Rxy - Пірсона, коефіцієнт -φ, рангової кореляції Rs – Спірмена.

Основна література:

1. Гласс Дж. Статистические методы в педагогике и психологии/ Дж. Гласс., Дж. Стенли. – М.: Прогресс, 1976.– 495с.
2. Немов Р. Психология: Учеб. для студ. пед. вузов: В 3 кн./ Р. Немов.– М.: Гуманитарный изд. Центр ВЛАДОС, 1999. – Кн.3: Психодиагностика. Введение в научное психологическое исследование с элементами математической статистики – 1999.– 632с.
3. Сидоренко Е. Методы математической обработки в психологии/ Е. Сидоренко.– СПб.,2000.– 350с.

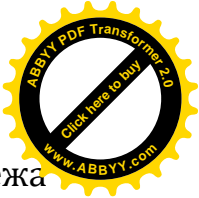
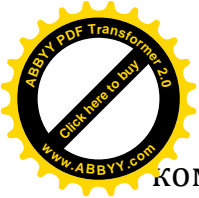
Додаткова література:

1. Суходольский Г.В. Основы математической статистики для психологов/ Г.В. Суходольский. - СПб.: Издательство С. - Петербургского университета, 1998. - 464 с.
2. Наследов А. Д. Математические методы психологического исследования. Анализ и интерпретация данных/ А. Д. Наследов . - СПб.: Речь, 2006. - 392 с.
3. Руденко В.М., Руденко Н.М. Математичні методи в психології: підручник/ В.М. Руденко, Н.М. Руденко. - К.: Академвидав, 2009. - 384 с.

«ВИКОРИСТАННЯ ЕОМ В ПСИХОЛОГІЇ»

Тема 1. Сучасні комп'ютерні технології і психологія.

Роль інформації та персонального комп'ютеру у сучасній професійній діяльності. Можливості використання персонального

комп'ютеру у професійній діяльності практичного психолога. Мережа Інтернет та психологія.

Тема 2. Робота з програмою статистичної обробки даних (SPSS Statistica).

Введення даних, визначення статистичних змінних. Попередня статистична обробка даних. Визначення викидів, частот, міри центральної тенденції. Визначення розподілу емпіричних даних. Розрахунок достовірностей статистичної тенденції з використанням параметричних і непараметричних методів. Кореляційний аналіз.

Основна література:

1. Могилев А.В. Практикум по информатике. / А.В. Могилев, Н.И. Пак, Е.К. Хеннер : [под ред. Е.К. Хеннера]. - [учеб. пособие для высших пед. учеб. Заведений]. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Academia, 2005. – 606 с.
2. Наследов А.Д. Математические методы психологического исследования. Анализ и интерпретация данных // А.Д. Наследов. – [учебное пособие]. – М.: Речь. – 388 с.
3. Программирование Web-страниц / С.В. Глушаков, И.А. Жаркин, Т.С. Хачиров. – М.: ООО «Издательство АСТ»; Харьков: «Фолио», 2003. – 387 с.: ил.
4. Сидоренко Е.В. Методы математической обработки в психологии / Е.В. Сидоренко. – СПб.: ООО «Речь», 2001. – 350 с.
5. Симонович С.В. Информатика. Базовый курс / Симонович С.В.: [учеб. пособие для высших тех. учеб. заведений]– 2-е изд. – СПб.: Питер, 2006. – 640 с.: ил.

Додаткова література:

1. Безручко В.Т. Практикум по курсу «Информатика». Работа в Windows 2000, Word, Excel / В.Т. Безручко: [Учебное пособие] – 2-е изд., доп. и перераб. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 544 с.
2. Информатика: Практикум по технологии работы на компьютере. – [изд. 3-е, переработ]. - [Изд./Под ред. Проф. Макаровой]. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 768 с.
3. Могилев А.В. Информатика: учеб. пособие для высших пед. учеб. заведений / А.В. Могилев, Н.И. Пак, Е.К. Хеннер; [под ред. Е.К. Хеннера]. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Academia, 2004. – 840 с.: ил.
4. Попов А. Практическое руководство Excel 2000 / А. Попов. – М.: Десс. Ком., 2002. – 1088 с.: ил.
5. Microsoft Office System 2003. Русская версия. Шаг за шагом. – [Практ. Пособие] : [Перевод с англ]. – М.: СП ЭКОМ. 2004. – 992 с.

«ПРОФОРІЄНТАЦІЯ ТА ПРОФВІДБІР»

Тема 1. Основні принципи професіографії та основні розділи професіограми.

Професіологія та її проблеми. Роль професіографування в професійному самовизначенні особистості. Професіограми як основа дієвої системи профорієнтаційної роботи. Психологічні чинники професіограми. Правила складання професіограми. Характеристика класифікаційної картки професії. Характеристика основних розділів професіограми. Професіограма психолога.

Тема 2. Характеристика суб'єкта праці.

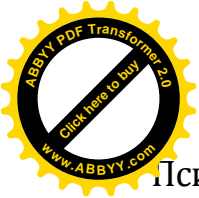
Емпіричні характеристики професійного самовизначення особистості. Основні психологічні аспекти вікової динаміки професійного самовизначення. Психолого-педагогічні умови формування «внутрішньої позиції» суб'єкта праці у дошкільному, молодшому шкільному, підлітковому і ранньому юнацькому віці. Формування професійної самосвідомості. Становлення особистості як суб'єкта вибору. Психологічна характеристика праці як активності суб'єкта: психологічна експертиза рівня сформованості особистості як активного суб'єкта праці на стадії її професійного самовизначення. Експертна оцінка рівня сформованості людини як суб'єкта праці.

Тема 3. Професійно важливі якості особистості як майбутнього суб'єкта праці.

Психодіагностика професійно важливих якостей особистості. Проблеми діагностики учнів. Загальна характеристика здібностей. Природа здібностей. Класифікація здібностей. Професійні здібності. Життєві показники рівня здібностей: успішність виконання діяльності, ступінь подолання несприятливих умов середовища, швидкість оволодіння новими знаннями і навичками. Попередня діагностика з метою управління формуванням здібностей. Застосування тестів з метою діагностики здібностей.

Тема 4. Психологічні чинники оптимального вибору професії

Вибір професії. Суб'єкт вибору. Умови оптимального вибору професії. Мотивація свідомого вибору професії. Стадії вибору професії: вибір професії після 9-ти класів, після закінчення середньої школи, ПТУ, середніх спеціальних навчальних закладів, ВНЗ, перекваліфікація.

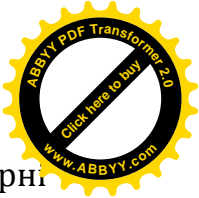
Психологічні аспекти вибору професії. Класифікація професій. Групи чинників, що впливають на вибір професії. Причини помилок у виборі професії: моменти випадковості та їх вплив на вибір професії. Сталість і стрибкоподібність вибору.

Основна література:

1. Зеер Э. Ф. Профориентология: теория и практика : [учеб. пособие для вузов] / Зеер Э. Ф., Павлова А. М., Садовникова Н. О. – М.: Акад. Проект ; Екатеринбург : Деловая книга, 2004. – 188, [1] с.
2. Коропецька О. М. Профорієнтація та профпідбір : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / О. М. Коропецька ; Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника. – Івано-Франківськ : [б. в.], 2005. – 234 с.
3. Климов Е. А. Психология профессионального самоопределения : [учеб. пособие] / Е. А. Климов. – М. : АCADEMIA, 2004. – 301, [1] с.
4. Профорієнтаційна робота психолога / [упоряд. Т. Гончаренко]. – К. : Шкіл. світ, 2007. – 127 с.
5. Пряжнікова Е. Ю. Профорієнтація : учеб. пособие для студ. вузов, обучающихся по направлению и специальностям психологии / Е. Ю. Пряжнікова, Н. С. Пряжніков. – 4-е изд., стер. – М. : Академия, 2008. – 494, [1] с.
6. Романова Е. С. 99 популярных профессий: психологический анализ и профессиограммы / Е. С. Романова. – 2-е изд. – СПб. : Питер, 2008. – 460 с.
7. Синявський В. В. Професіограми і психограми робітничих професій : [метод. посіб. / В. В. Синявський, Д. В. Гоменюк ; АПН України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих, Навч.-наук. центр проф.-техн. освіти. – К. : Київ. Русь, 2008. – 77 с.
8. Словник-довідник з професійної орієнтації учнів / АПН України, Ін-т проблем виховання АПН України ; [уклад. : В. В. Синявський, О. В. Мельник]. – К. : Мегапринт, 2007. – 118, [1] с.
9. Стадник Г. А. Психотехнології профорієнтаційного самовизначення особистості (тренінги і рольові ігри у профорієнтації): навч. посіб. / Г. А. Стадник, І. М. Щербакова. – Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012. – 200 с.
10. Чебикіна Т. М. Словник-довідник з профорієнтації / Т. М. Чебикіна ; Півд. наук. центр АПН України, Одес. облас. ін-т удоскон. вчителів. – О. : ПНЦ АПН України, 2006. – 43 с.
11. Щербакова І. М. Психодіагностика професійного самовизначення особистості : навч.-метод. посіб. / Щербакова І. М., Стадник Г. А. – Суми: вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012. – 324 с.

Додаткова література:

1. Григорович С. С. Особенности профессионального самоопределения в ранней юности / С. С. Григорович // Психология обучения. – 2008. – № 9. – С. 49–55.

2. Григорович Р. В. Профориєнтаційна робота: [етапи, структурні компоненти профориєнтації роботи в школі] / Р. В. Григорович // Соціальний працівник. – 2008. – № 12, червень. – С. 2–4.

3. Кльоц Л. Довідник професій: на допомогу старшокласникам: [перелік та опис професій] / Л. Кльоц // Психологія – 2008. – № 41/42, листопад. – Вкладка: Профориєнтаційні заняття психолога. – С. 49–78.

4. Плотнікова О. Професійне самовизначення учнів / О. Плотнікова // Психолог. – 2004. – № 42, листопад. – С. 21–23.

5. Резапкіна Г. Словарь профессий / Г. Резапкіна // Школьный психолог. – 2007. – № 5, март. – С. 25–32.

6. Сиченко В. В. Професійна орієнтація молоді в сучасних умовах / В. В. Сиченко // Нива знань. – 2009. – № 1. – С. 3–4.

РОЗДІЛ III

ТЕХНОЛОГІЇ КОНСУЛЬТАТИВНОЇ ТА КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ

«ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ»

Тема 1. Загальні проблеми психологічного консультування

Психологічне консультування як форма психологічної допомоги. Загальне поняття про психологічне консультування. Психологічне консультування, психологічна корекція і психотерапія. Мета психологічного консультування. Критерії ефективності консультативної роботи. Фундаментальні настанови в роботі консультанта. Відповідальність в консультативній роботі. Екологія роботи і екологічна перевірка. Основні принципи психологічного консультування: без оцінне відношення до клієнта, орієнтація на норми та цінності клієнта, анонімність, залучення клієнта у процес бесіди, відсутність порад, розподіл особистих та професійних відносин та ін.

Тема 2. Роль та місце консультанта в консультуванні.

Вимоги до психолога консультанта. Вимоги до професійної підготовки психолога-консультанта. Особистісні риси і якості, система цінностей консультанта. Модель ефективного консультанта: автентичність, відкритість власному досвіду, прийняття особистісної відповідальності, безоцінне прийняття, емпатія, конгруентність. Вплив професійної діяльності на особистість консультанта. Емоційне вигорання та професійні деструкції в роботі спеціаліста, їх профілактика. Типові помилки, тривоги і хибні уявлення психологів-початківців. Суперечності в процесі професійного становлення психолога-консультанта. Особливості роботи з професійною літературою.

Тема 3. Особливості консультативного контакту та його унікальні риси.

Поняття «консультативний контакт». Навички підтримання консультативного контакту: вербальне та невербальне спілкування, вміння слухати. Особливості організації консультативної бесіди, структурування простору та часу. Роль і значення консультативних взаємин в процесі психологічного консультування. Контакт та контракт в роботі психолога-консультанта.

Тема 4. Клієнт і його запит в консультативній роботі.

Роль та місце психологічної діагностики в консультуванні. Типи клієнтів: за характером запиту, за особливостями сприйняття психічних явищ, за засобами роботи зі своїми проблемами. Поняття про „вигідність симптому” (первинна і вторинна вигода). Феномен „навченої безпорадності”. Запит клієнта, його динаміка в процесі роботи. Механізми психологічного захисту. Перенос і контрперенос у консультуванні й психотерапії, їх характеристика та значення.

Тема 5. Характеристика процесу психологічного консультування.

Загальні вимоги до організації і проведення консультативної бесіди; характеристика основних її етапів. Часові і просторові характеристики ведення бесіди. Організація роботи кабінету психологічного консультування.

Основні етапи психологічного консультування (Г.С. Абрамова, В.Ю. Меновщиков, Ю.Є. Альошина). Знайомство з клієнтом та початок бесіди: основні цілі, процедури та основні дії консультанта на цьому етапі. Основні напрямки діяльності консультанта на фазі розпитувати клієнта: підтримання контакту з клієнтом, стимулювання його на розповідь, структурування бесіди, осмислення розповіді клієнта. Гіпотези у психологічному консультуванні. Аналіз конкретних ситуацій із життя клієнта, як засіб перевірки консультативних гіпотез. Завершення бесіди: підведення підсумків, обговорення подальшої роботи.

Тема 6. Технологія проведення консультативної бесіди.

Базові принципи організації діалогу з клієнтом. Загальні рекомендації консультанту до проведення діалогу. Вмінні ставити питання (як професійно важлива навичка консультанта). Особливості мовлення консультанта в бесіді: обмеження мовлення консультанта, наближення мовлення консультанта до мовлення клієнта, короткість та точність виразів консультанта. Аналіз емоційних переживань клієнта. Основні техніки аналізу емоційних переживань за Ю.Є. Альошиною. Використання різноманітних технік інтерпретації емоційних переживань клієнта: альтернативні формулювання; акцентування емоційних переживань; використання парадоксальних питань; уточнюючі та поглиблюючі формулювання, їх використання для більш повного обсягу того, що відбувається з клієнтом; використання інтерпретації; перефразування.

Тема 7. Особливості застосування окремих прийомів і технік в психологічному консультуванні.

Ресурсний стан психолога - консультанта. Техніки слухання (пасивне, активне, емпатичне). Мета-модель (НЛП). Модель „добре сформованого результату“. Застосування метафор. Робота з образами. АВСД – модель А.Еліса. Мультимодальне консультування А.Лазаруса. Техніки гештальт-терапії. Транзактний аналіз стосунків.

Тема 8. Особливості консультування з різних проблем та в різних сферах.

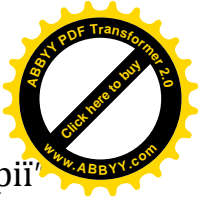
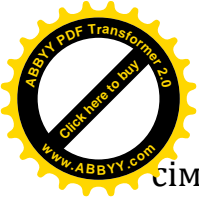
Особливості консультування з проблем спілкування. Основні характеристики напрямку скарг по проблемам спілкування: сам клієнт; інші люди; конкретні категорії людей. Елементи розповіді клієнта, на які потрібно звертати особливу увагу, для визначення характеру та причин виникнення проблем спілкування. Аналіз причин труднощів у спілкуванні. Аналіз емоційних переживань, установок, які ускладнюють процес спілкування. Засоби зміни неадекватних соціальних установок.

Консультування батьків з проблем та складнощів в житті дитини. Консультування батьків за окремими проблемами пов'язаними з ускладненнями в психічному і особистісному розвитку дітей.

Консультування батьків з проблем та складнощів в житті дитини. Психологічні завдання, вирішення яких спрямоване на поліпшення життєвої ситуації клієнта. Консультування батьків з питань труднощів у взаємовідносинах з дорослими дітьми. Корекція позиції батьків по відношенню до дитини. Особливості гіпердомінантної позиції батьків у відношенні до дитини. Необхідність переглянути позицію батьків по відношенню до дитини, тактику повсякденної поведінки, а також уявлення батьків про свою дитину. Консультування з питань дитячої тривоги, страхів, невропатичних і психопатичних проявів, синдрому психомоторної нестабільності. Ліворукі діти. „Важкі“ підлітки.

Сімейне консультування.

Завдання, принципи і структура консультативної роботи з сім'єю. Психологічні завдання, вирішення яких спрямоване на поліпшення сімейної ситуації клієнта. Основні питання сімейного консультування: партнерські взаємини, взаємини подружжя з дітьми, взаємини подружжя з батьками, дефіцит близькості і довіри, проблеми спілкування, переживання втрати та розлучення. Релевантні феномени: «сімейні міфи», «парадоксальна комунікація», «патологічні трикутники». Техніки

сімейного консультування: „скульптування” в роботі з сім’єю, „категорії” В.Сатір. Застосування „Я-висловлювання”, тощо.

Особливості телефонного консультування.

Особливості дистантного консультування. Основні завдання телефонного консультування. Типи звернень. Підготовка спеціалістів для консультативної роботи на телефоні довіри, організаційні принципи телефону довіри.

Психологічне консультування в сфері освіти. Особливості роботи консультанта з учасниками навчально-виховного процесу. Психологічне консультування з проблем управління. Основні технології роботи з персоналом та менеджерами організацій. Консультування з приводу виникнення комунікативних бар’єрів, налагодження соціально-психологічного клімату колективу тощо.

Тема 9. Психологічне здоров’я як методологічна основа сучасних психотехнологій консультування.

Психологічне здоров’я як мета та критерій ефективності психологічного консультування. Структура та рівні психологічного здоров’я. Зовнішні та внутрішні фактори порушення психологічного здоров’я. Психолого-педагогічні умови становлення психологічно здорової особистості. Психологічна підтримка дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Групова психопрофілактика та індивідуальне консультування при порушенні психологічного здоров’я. Психологічна підтримка підлітків, юнаків та дорослих людей в складних життєвих ситуаціях: індивідуальне та групове консультування.

Основна література

1. Алёшина Ю. Е. Индивидуальное и семейное психологическое консультирование. / Юлия Алёшина. – М: Класс, 1999. – 114с.
2. Бондаренко А. Ф. Психологическая помощь: теория и практика: / А. Ф. Бондаренко.: Учебное пособие. – К.: Укртехпрес, 1997. – 216 с.
3. Васьківська С. В. Технологія консультування: / С. Васьківська. — К.: Главник, 2005. – 96 с. - (серія «Психол. інструментарій»), Бібліогр.: с.93-94.
4. Кочюнас Р. Основы психологического консультирования / Р. Кочюнас. пер. с лит. – М.: Академический проект, 2000 – 240 с
5. Хухлаева О.В. Основы психологического консультирования и психологической коррекции. Учеб. пособие для студентов высш. пед. учеб. заведений. / О.В. Хухлаева. – М.: Издательский центр «Академия», 2001. – 208 с.

Додаткова література:

1. Абрамова Г.С. Психологическое консультирование: Теория и опыт: Учебное пособие для студ. высших пед. учеб. заведений./ Г.С.Абрамова . – М.: Изд. Центр "Академия", 2000. – 240 с.
2. Айви А.Е. Психологическое консультирование и психотерапия. Методы, теории и техники: практическое руководство. / А. Е. Айви, М.Б. Айви, Л.Саймэн-Даунинг. – М.: 2000.
3. Мэй Р. Искусство психологического консультирования / Р. Мэй, пер. с англ. – М.: Независимая фирма "Класс", 1994.
4. Немов Р.С. Основы психологического консультирования: Учебник для студентов педвузов. / Р.С. Немов. – М.: Гуманитарный изд. центр. ВЛАДОС 1999. – 528с.
5. Психологическая помощь и консультирование в практической психологии / [под ред. д-ра психол. наук, проф. М.К. Тутушкиной.] – Санкт-Петербург.: "Дидактика Плюс", 1999. – 348 с.
6. Семья в психологической консультации. Опыт и проблемы психологического консультирования / Под ред. А.А. Бодалева, В.В. Столина. – М., 1989.
7. Рудестам К. Групповая психотерапия. Психокоррекционные группы: теория и практика:/ К. Рудестам. пер. с англ. [общ. ред. Л.А. Петровской.] - М.:Прогресс, 1990.-368 с.

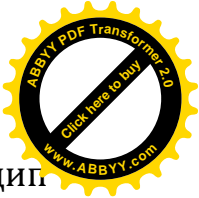
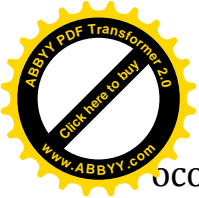
«ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОРЕКЦІЇ»

Тема 1. Основні питання теорії та практики психокорекції.

Предмет та завдання психокорекції. Психологічна корекція як вид надання психологічної допомоги особистості. Предмет психокорекції. Природа психічних явищ які підлягають психокорекції. Поняття особистісної деструкції та особистісної проблеми суб'єкта. Внутрішньоособистісний конфлікт та його зовнішні прояви. Співвідношення понять "психотерапія", "психокорекція", "розвиток". Визначення психокорекції. Специфічні риси психологічної корекції: дискретність та орієнтація на норми психічного розвитку. Зміст психокорекції. Види психокорекції. Аналіз категорії норми психічного та особистісного розвитку. Погляди вітчизняних та зарубіжних психологів на критерії норми. Цілі та завдання психологічної корекції.

Тема 2. Основи організації та проведення психокорекційного процесу.

Психокорекційна ситуація. Принципи психокорекції: принцип автономності особистості, нормативності та індивідуальності розвитку,

особистісного досягнення, принцип випереджаючого розвитку, принцип системності розвитку, діяльнісний принцип корекції, принцип залучення значущих осіб, принцип особистісної мотивованості, принцип психокорекційного контакту та рівності позицій, принцип єдності діагностики і корекції.

Форми організації психокорекційного процесу: індивідуальна та групова психокорекція. Визначення підстав для надання переваги індивідуальній чи груповій формі психокорекційної роботи.

Основні етапи психокорекційної роботи. З'ясування причин особистісних проблем, труднощів розвитку. Специфіка психологічного обстеження як першого етапу корекції. Прогноз подальшого розвитку особистості за умови своєчасної корекції та за відсутності такої. Пошук способів розв'язання проблеми. Розробка психокорекційної програми. Виконання програми психологічної корекції. Умови організації та проведення психокорекційного впливу. Визначення ефективності корекційного впливу.

Тема 3. Теоретичні основи та передумови психокорекційної практики.

Теоретичні моделі психокорекційної практики в зарубіжній психології.

"Лікувальна педагогіка". Основні ідеї та зміст "лікувальної педагогіки" як першого організованого та спрямованого впливу на особистість з метою корекції її психічного розвитку (Ж.Ітар, Ф.Фребель, М.Монтесорі та ін.).

Класичний психоаналіз З.Фрейда. Структура особистості. Стадії психосексуального розвитку (З.Фрейд, А.Фрейд). Поняття психологічного захисту в теорії психоаналізу, його різновиди й функції. Причини виникнення психологічних проблем у розумінні психоаналізу та шляхи їх розв'язання. Методи класичного психоаналізу: вільні асоціації, тлумачення сновидінь, інтерпретація та аналіз опору, аналіз переносу. Основні положення дитячого психоаналізу (А.Фрейд, М. Клейн, В.Штекель). Специфіка методів дитячого психоаналізу.

Аналітична психологія К.Юнга. Основні теоретичні положення. Структура особистості. Стадії розвитку особистості. Джерела психологічних проблем та причини виникнення внутрішнього конфлікту в аналітичній психології. Шляхи їх розв'язання. Мета психологічної допомоги. Етапи психотерапевтичного процесу: аналітичний і синтетичний. Методи аналітичної психотерапії. Значення активності особистості (переростання психотерапевтичного впливу у процес самонавчання, самовдосконалення).

Індивідуальна психотерапія А.Адлера. Основні положення концепції А.Адлера: суб'єктивне сприймання дійсності ("схема аперцепції"), неповноцінність та її компенсація; боротьба за перевершеність; життєва мета та стиль (система ставлень). Значення творчого потенціалу та соціальної спрямованості особистості. Поняття про творчу силу. Припини виникнення внутрішнього конфлікту та шляхи його розв'язання (мета психологічної допомоги) у розумінні А.Адлера. Етапи психотерапевтичного процесу: допомога особистості у зрозумінні себе та свого життєвого стилю, корекція цілей і мотивів з перспективою зміни стилю життя; розвиток соціального інтересу. Методи індивідуальної психотерапії А.Адлера. Значення потенційних можливостей, "творчих сил" та соціальної спрямованості особистості, можливість їх використання у психокорекційній практиці.

Біхевіористична психотерапія. Основні теоретичні положення. Поняття про особистість. Причини виникнення психологічних проблем та шляхи їх розв'язання у розумінні біхевіористів. Специфічність психокорекційної ситуації (модель навчання) та взаємовідносин учасників корекційного процесу (провідна та фіксована роль психолога-керівника). Етапи психокорекційного процесу. Методи поведінкової психотерапії.

Гештальттерапія Ф.Перлза. Основні положення гештальттерапії: співвідношення фігури і фону, усвідомлення потреб, зосередження на теперішньому, боротьба протилежностей, механізми захисту (реакція злиття, ретрофлексія, інтроекція, проекція), зрілість. Проблема відповідальності за себе і свої дії. Причини виникнення психологічних проблем та шляхи їх розв'язання в гештальттерапії Ф.Перлза. Методи гештальттерапії та можливості їх використання в психокорекційній практиці.

Трансактний аналіз Е.Берна. Основні теоретичні положення і поняття трансактного аналізу. Его-стани особистості. Життєвий сценарій та психологічна позиція особистості. Причини виникнення психологічних проблем та шляхи їх розв'язання у трансактному аналізі Е.Берна. Позиція психолога. Прийоми (структурний аналіз, аналіз трансакцій, аналіз психологічної гри, аналіз сценарію) та методи корекції особистості у трансактному аналізі.

Когнітивний напрямок. Основні теоретичні поняття та положення. Логотерапія (В.Франкл), Екзистенційний підхід (Д.Буженталь, М.Хайдегер, К.Ясперс, А.Маслоу та ін.). Когнітивно - аналітичний напрямок (Д.Келлі). Раціонально - емотивна терапія (А.Еліс). Когнітивний підхід (А.Бек).

Реальнісна терапія (У.Глоссер). Причини виникнення психологічних проблем та шляхи їх розв'язання у розумінні представників когнітивного напрямку. Особливості когнітивної психотерапії, етапи когнітивної корекційної роботи. Позиції учасників психокорекційного процесу. Основні методи та техніки. Можливості їх використання з урахуванням віку та індивідуальних особливостей. ,

Гуманістична психологія. Основні ідеї гуманістичної психології. Я - концепція особистості. Фактори, які впливають на її формування. Вплив Я - концепції людини на її поведінку та ставлення до життя. Причини виникнення внутрішнього конфлікту та психологічних проблем у розумінні гуманістичної психології. Шляхи їх розв'язання. Клієнт- центрований підхід К.Роджерса. Основні положення терапії центрованої на клієнті: поле досвіду, самість, Я - реальне, Я - ідеальне, Я- соціальне, тенденція до самоактуалізації. Роль співвідношення Я-реального, Я - ідеального, Я - соціального у виникненні внутрішнього конфлікту. Гармонізація внутрішнього світу особистості та формування позитивної Я - концепції. Специфіка побудови взаємин учасників психокорекційного процесу. Поняття, які описують їх взаємини: емпатія, турбота, конгруентність, психологічний клімат. Етапи психокорекційного процесу. Основні компоненти роджерівської психотехніки (встановлення конгруентності, вербалізація, відображення емоцій та ін.). Значення особистості психолога.

Тема 4. Теоретична модель психокорекційної практики у вітчизняній віковій психології та психотерапії.

Фактори, закономірності та періоди психічного розвитку особистості. Поняття "соціальна ситуація розвитку", "провідний вид діяльності", "вікові психічні новоутворення", "зона найближчого розвитку". Причини ускладнень психічного розвитку дитини. Провідні джерела психічної травматизації дітей, виокремленні вітчизняними психологами: конфліктні взаємини та "неправильне" виховання в родині, особистісні риси батьків та особливості їх спілкування з дітьми. Сутність поняття "неправильне виховання". Типи "неправильного виховання" за В.Гарбузовим. Психофізіологічні особливості дітей, які роблять їх більш вразливими до психогенних впливів: емоційна вразливість, враженість почуття "Я", імпресивність, латентність або суперечливість розвитку та ін. Сутність особистісного конфлікту у розумінні вітчизняних психологів, його поділ за змістом. Визначення поняття "невроз". Причини та фактори його формування. Схема розвитку неврозу за О.Захаровим. Роль і місце психолога у попередженні неврозу.

Тема 5. Корекція пізнавальної сфери особистості.

Завдання корекції пізнавальної діяльності. *Особливості організації* та проведення корекції пізнавальної діяльності з дітьми дошкільного та шкільного віку.

Розвиток дрібної моторики рук та зорово-рухової координації.

Увага. Функції, види та властивості уваги. Особливості уваги дітей дошкільного та шкільного віку. Прийоми розвитку уваги. Прийоми розвитку саморегуляції пізнавальної діяльності. Прийоми розвитку внутрішнього плану дій.

Сприймання. Види, властивості, індивідуальні особливості сприймання. Особливості сприймання дітей дошкільного та шкільного віку. Прийоми розвитку сприймання.

Розумова діяльність. Види мислення. Особливості мислення дітей дошкільного та шкільного віку. Індивідуальні особливості розумової діяльності. Прийоми розвитку процесів мислення та розумової діяльності.

Пам'ять. Види, закони та індивідуальні особливості пам'яті. Особливості пам'яті дітей дошкільного, шкільного віку та дорослих.

Прийоми розвитку пам'яті.

Уява та творчі здібності. Види та значення уяви. Стадії розвитку творчого мислення дітей дошкільного та шкільного віку. Прийоми розвитку уяви та творчого мислення.

Тема 6. Методи корекції емоційно-особистісної сфери та поведінки.

Когнітивна психокорекція. Використання елементів раціональної, раціонально-емотивної терапії, логотерапії, екзистенційного підходу у психокорекційній практиці. Завдання та методи когнітивної психокорекції. Вікові та індивідуальні особливості проведення роз'яснювальної бесіди. Принципи побудови бесіди психолога з клієнтом. Способи слухання. Вплив граматичних форм мови на психологічну реальність людини. Непрямі методи роз'яснення та переконання. Використання літературних творів, поезії, легенд, крилатих висловів, фільмів, бувальщин з корекційною метою. Етапи корекційного процесу, побудованого на моделі когнітивного напрямку. Самоспостереження та самоаналіз як шлях до розуміння та саморегуляції людиною своєї психічної реальності. Методи самоспостереження та самоаналізу.

НЛП. Загальна характеристика методу. Використання методів НЛП для розв'язання завдань корекції.

Сугестивні методи впливу. Навіювання та самонавіювання. Завдання, особливості організації та проведення навіювання з урахуванням віку. Гетеросугестія у стані неспання та сомноленції. Метод довільного навіювання Кує. Аутогенне тренування. Візуалізація образу з психоемоційним вживанням в нього. Вплив кольору, форми, запаху, звуку, образу на психоемоційний стан. Кімната психічного розвантаження.

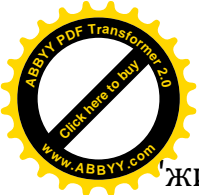
Психосинтез. Загальна характеристика методу. Методи самоаналізу, саморегуляції, самонастрою та інтеграції "Я" у психосинтезі. Використання методів психосинтезу для розв'язання завдань корекції.

Гештальттерапія. Загальна характеристика методу. Основні компоненти гештальттерапії: розширення усвідомлення, інтеграція протилежностей, посилення уваги до почуттів, робота з мріями (фантазіями), прийняття відповідальності на себе. Використання методів гештальттерапії з корекційною метою.

Ігрова терапія. Загальна характеристика методу. Психологічні механізми корекційного впливу гри. Основні напрямки ігрової терапії: психоаналітична ігрова терапія, ігрова терапія центрована на клієнті, ігрова Терапія відреагування, ігрова терапія ставлень, "примітивна" ігрова терапія, ігрова терапія у вітчизняній психологічній практиці (Л.Абрамян, О.Варга, О. Захаров, А.Співаковська та ін.). Форми ігрової терапії: директивна та недирективна, індивідуальна, групова. Вимоги до психолога - ігротерапевта. Можливості використання ігрової терапії для розв'язання різних психологічних проблем дитини (корекція страхів, застарілих травм, невпевненості в собі, невірноваженості, агресивності та ін.). Казкотерапія. Використання казки з корекційною метою (складання, розігрування). Лялькотерапія.

Психодрама. Загальна характеристика методу. Основні компоненти психодрами: рольова гра, спонтанність, "теле", катарсис, інсайт. Дійові особи психодрами: психолог (режисер, аналітик), протагоніст, "допоміжне Я". Види психодрами: центрована на протагоністі, центрована на темі. Фази психодрами. Методи і прийоми психодрами. Використання методів психодрами з корекційною метою для розв'язання внутрішньоособистісних конфліктів, особистісних проблем, проблем спілкування, поліпшення стосунків з навколишніми.

Поведінкова терапія. Модель побудови психокорекційного процесу поведінкової терапії, її мета та методи. Використання методів поведінкової терапії для розв'язання корекційних завдань у різних вікових групах і з різними категоріями осіб. Групи тренінгу вмінь. Навчання різним

'життєвим вмінням": керівництво почуттями та емоціями, планування свого майбутнього, прийняття рішень, батьківські уміння, комунікативні уміння, впевненість в собі та ін. Основні елементи техніки тренінгу впевненості в собі.

Зображувальна терапія. Загальна характеристика методу. Психологічні механізми корекційного впливу зображувальної діяльності. Використання зображувальної діяльності з метою розв'язання різних психологічних проблем (корекція страхів, відреагування і негативних емоцій, розвиток зосередженості, самоконтролю та ін.). Використання проєктивного малюнку з метою корекції.

Музикотерапія. Історія та загальна характеристика методу. Психологічний механізм корекційного впливу музики. Використання музики для розв'язання різних завдань корекції. Застосування музики як допоміжного засобу, який підсилює вплив інших методів корекції. Перелік музичних творів, які можуть бути використані з корекційною метою.

Тілесна терапія, Загальна характеристика методу. Зв'язок фізичного Я, тілесних відчуттів з психічним станом людини. Можливості та спрямованість тілесних вправ. Завдання та методи тілесної терапії. Використання методів тілесної терапії з корекційною метою. Призначення та методи невербальної взаємодії.

Танцювальна терапія. Історія та загальна характеристика методу. Психологічний механізм корекційного впливу танцю. Завдання танцювальної терапії. Особливості організації корекційного процесу. Використання танцю, ритміки, психогімнастики для розв'язання проблем особистості. Тематика та призначення психогімнастичних вправ.

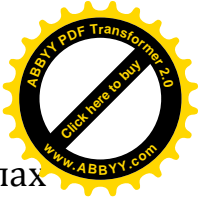
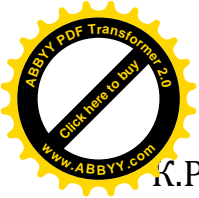
Тема 7. Методи групової психокорекції.

Механізми психологічної корекції особистості в процесі групової роботи. Специфіка групової форми психокорекції.

Принципи організації та правила участі в психокорекційній групі. Особливості комплектування корекційної групи. Кількісний та якісний склад групи. Частота і тривалість зустрічей. Підготовка до проведення групової корекції.

Групова динаміка: групи з спонтанною динамікою, групи з керованою динамікою. Завдання, етапи та особливості організації групового процесу у різних вікових групах (дошкільники, молодші школярі, підлітки, юнаки). Тематика групових вправ різного призначення.

Види корекційних груп. Особливості проведення корекції в групах тренінгу К.Левіна. Особливості проведення корекції в групах зустрічей

К.Роджерса. Психологічна корекція труднощів спілкування в групах соціально-психологічного тренінгу (СПТ). Групи особистісного росту.

Тема 8. Інтегроване використання різних методів з корекційною метою.

Використання різних методів корекції з метою зниження психічного напруження, відреагування почуттів та переживань.

Використання різних методів корекції з метою розв'язання внутрішнього конфлікту, поглиблення розуміння себе та інших людей.

Використання різних методів впливу з метою корекції самооцінки, підвищення почуття самоповаги, впевненості в собі.

Використання різних методів корекції для самонастрою і саморегуляції психоемоційних станів та поведінки.

Використання різних методів корекції з метою виправлення емоційних вад особистості, окремих рис характеру та поведінки.

Використання різних методів корекції з метою придбання навичок адекватної поведінки в різних життєвих обставинах.

Основна література:

1. Бондаренко А.Ф. Психологическая помощь: теория и практика: Учебное пособие./ А.Ф. Бондаренко. – К.: Укртехпрес, 1997. – 216 с.
2. Кузікова С.Б. Теорія і практика вікової психокорекції: Навч. посібник. / С.Б. Кузікова - Суми: ВТД „Університетська книга”, 2006. - 384 с.
3. Осипова А.А. Общая психокоррекция. / А.А.Осипова. – М.: ТЦ "Сфера", 2000. – 512 с.
4. Рудестам К. Групповая психотерапия. Психокоррекционные группы: теория и практика: / К. Рудестам. Пер. с англ. [Общ. ред. Л.А. Петровской]. – М.:Прогресс, 1990. – 368 с.

Додаткова література:

1. Лапп Д. Улучшаем память в любом возрасте: / Д. Лапп. – М.: Мир, 1993.- 240 с.
2. Кузікова С.Б. Психологическая программа коррекции и развития личности в подростковом возрасте. Учебно-методическое пособие. / С.Б. Кузікова. – Суми: Редакционно-издательский отдел СумДПУ, 1998. – 80 с.
3. Лэндрет Г.Л. Игровая терапия: искусство отношений: / Г. Лэндрет. – М.: Международная педагогическая академия, 1994. – 368с.
4. Яценко Т.С. Психологічні основи групової психокорекції . / Т.С. Яценко. – К.: Либідь, 1996. – 264 с.

РОЗДІЛ IV

ОСНОВИ ЗНАТЬ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

«ОСНОВИ САМОПІЗНАННЯ»

Тема 1. Зміст поняття самопізнання.

Самопізнання як процес пізнання людиною себе, власних потенціальних властивостей, особистісних та інтелектуальних здібностей, якостей характеру, ставлень до себе і до інших людей. Зміст вислову дельфійського оракулу на храмі Давньої Греції: "Пізнай самого себе". Значення самопізнання для людини. Об'єкти самопізнання. Механізми самопізнання. Історичний простір розвитку знань про процес самопізнання. Зміст учіння Будди. Проповідь принца Гаутами про уникання потворства у насолоджені і аскетизму. Стан Нірвани: досконале самопізнання - досконала саморегуляція - просвітлення - стан досконалої самодостатності.

Тема 2. Модель "Вікно Джогарі".

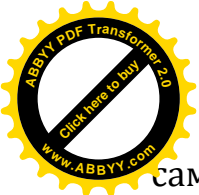
Зони "Вікна Джогарі": відкрита зона (I), сліпа зона (II), закрита зона (III), невідома зона (IV). Використання моделі у самопізнанні людини самої себе та іншими. Зміна розмірів інформаційного простору. Збільшення відкритих і зменшення закритих просторів. Збільшення та зменшення можливостей взаєморозуміння.

Тема 3. Сфери самопізнання.

Сфери пізнання за У. Джемсом: фізична, соціальна і моральна особистість. Положення про біосоціальну природу людини. Уявлення про дворівневу організацію людини: 1)індивід і 2) особистість. Три рівні організації людини за В.В.Століним: 1)організм. 2) соціальний індивід. 3)особистість. Блоки самопізнання: особистісно-характерологічний, мотиваційно-ціннісний, емоційно-вольовий, сфера здібностей та можливостей, пізнавальна сфера, сфера темпераменту і зовнішнього обліку, сфера ставлень з іншими, сфера діяльності, сфера власного життєвого шляху.

Тема 4. Механізми самопізнання.

Механізмам самопізнання: ідентифікація і рефлексія. Проведення різного за глибиною аналізу з метою оцінити себе. Всебічне пізнання, оптимізація стратегії розвитку компетентності. Низький рівень

самопізнання, тенденція до стереотипізації та зниження можливості індивіда в пізнанні себе й у визначенні мети свого саморозвитку.

Ідентифікація як ототожнення індивіда іншим об'єктом. Механізми психологічного захисту, що полягають в ототожненні індивідом себе з іншою людиною або групою людей. Рефлексія як унікальна здатність людської свідомості в процесі сприйняття діяльності сприймати й саму себе, внаслідок чого людська свідомість постає як самосвідомість. Рефлексія як одбиття назад. Рефлексивна свідомість як осмислення і переживання людиною окремої дії, вчинку, смислу буття. Виникнення здатності до рефлексії.

Тема 5. Способи та засоби самопізнання.

Визначення методів самопізнання. Загальна спостережливість, самоспостереження, самокритика, самоаналіз. Здатність бачити переживання людей. Розуміння людей і самого себе. Правила самоспостереження. Допоміжні засоби самоспостереження: а) самоопитування; б) згадування; в) самоанкетування, самотестування; д) уявне повторення того, що відбулося. Самокритика як опрацювання результатів самоспостереження за допомогою методів самоаналізу і самооцінки. Розвинуте мислення як основа самокритики. Самоаналіз як засіб встановлення причинно-наслідкові зв'язки в діях і вчинках. Дія як результат збуджувальних сил - якостей особистості, звичайного способу життя, стресового стану. Основні причини, що визначають поведінку: моральні чи егоїстичні.

Основна література:

1. Джонсон, Девід В. Соціальна психологія: тренінг міжособистісного спілкування / Пер. з англ. В.Хомика. -К.: Вид. дім „КМ Академія”, 2003. - 288с.
2. Маралов В.Г. Основы самопознания и саморазвития: Учебное пособие для студ. пед. учеб. заведений. – 2-е изд., стер. – М.: издательский центр “Академия”, 2004. – 256 с.

Додаткова література:

1. Терлецька Л. Технологія самоаналізу. – К.: Главник, 2005. – 96 с.
2. Титаренко Т.М. Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності. – К.: Либідь, 2003. – 376с.
3. Карпенчук С.Г. Самовиховання особистості. – К.: ІЗМН, 1998. – 216 с.
4. Орлов Ю. М. Самопознание и самовоспитание характера: Беседы психолога со старшеклассниками: Кн. для учащихся. — М.: Просвещение, 1987. — 224 с.

«АРТ-ТЕРАПІЯ»

Тема 1. Ізотерапія.

Діагностичний потенціал зображувальної терапії: особливості поведінки в складній життєвій ситуації, особистісні проблеми (самооцінка, страхи), особливості взаємодії з батьками, однолітками, сприйняття оточуючого світу, задоволення базових потреб. Звернення до внутрішніх ресурсів у складних ситуаціях. Діагностичний потенціал зображувальної терапії: особистісні проблеми, проблеми самооцінки, страхи, особливості сімейного виховання, взаємодія з батьками, однолітками, задоволення базових потреб, випадки насилля, жорстокого поведінки з дитиною. Техніка направленої візуалізації, малювання, обговорення за допомогою питань дорослого.

Тема 2. Казкотерапія.

Основні прийоми роботи з казкою: аналіз казки; розповісти казку від першої, третьої особи; запропонувати своє закінчення казки; поява нового казкового персонажа; постановка казки за допомогою лялькового театру; змінення основних характеристик казкових героїв на протилежні (вовк стає добрим, новий розвиток сюжету казки).

Казка з дітьми старшого дошкільного віку застосовується для збагачення словникового запасу (назвати слова протилежні за значенням); розвитку математичних навичок (порахуй діючих осіб); розширення уявлення про оточуюче (яким ще може бути?); екологічного виховання, розвитку дрібної моторики (намалюй, розфарбуй); формування морально-етичних уявлень. Складання казки про дитину, яка була тривожною, а потім стала впевненою. Вибір казкового помічника. Казкові герої приходять на допомогу. Бесіда з улюбленим казковим героєм, корисні поради від нього. Як міг би поводити себе казковий герой в складних для дитини ситуаціях? Змінення поведінки під впливом дій казкового героя.

Основна література:

1. Бетенски М. Что ты видишь? Новые методы арт-терапии. СПб.: Эксмо-пресс, 2002. – 122 с.
2. Грегг М. Тайный мир рисунка. СПб.: Деметра, 2003. – 245 с.
3. Зинкевич-Евстигнеева Т.Д., Кудзилов Д.Б. Психодиагностика через рисунок в сказкотерапии. – СПб.: Речь, 2004, 144с.
4. Лебедева Л. Д. Практика арт-терапии: подходы, диагностика, система занятий. – СПб.: Речь, 2005с. – с. 105-205.
5. Кисилева М. В. Арт-терапия в работе с детьми: Руководство для детских психологов, педагогов, врачей и специалистов, работающих с детьми. –СПб.: Речь, 2006. – с. 15-33.

Додаткова література:

1. Кокоренко В. Л. Арт-технологии в подготовке специалистов помогающих профессий. – СПб.: Лань, 2005. – с.39-55.
2. Малкина-Пых И. Г. Возрастные кризисы: Справочник практического психолога. – М.: Изд-во Эксмо, 2005. – с.743-763.
3. Эндрюс Т. Искусство лечения цветом / Пер. с англ. О.Матвеевой. М.: ЦАИ, 1998. – 176с.
4. Зинкевич-Евстигнеева Т. Д., Кудзилов Д. Б. Психодиагностика через рисунок в сказкотерапии. – СПб.: Речь, 2004, 144с.

«ПСИХОЛОГІЯ САМОРОЗВИТКУ»

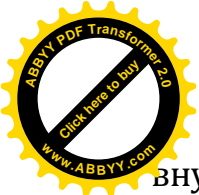
Тема 1. Теоретико-методологічні засади дослідження проблеми саморозвитку особистості.

Філософські підходи до розуміння саморозвитку, історико-філософський генез. Тенденції розвитку ідеї саморозвитку людини в культурно-історичному аспекті. Джерела і еволюція ідеї саморозвитку. Саморозвиток і близькі поняття в науках про людину. Саморозвиток як акмеологічне поняття. Саморозвиток як педагогічна технологія. Синергетика і саморозвиток. Уявлення про саморозвиток особистості в психологічних теоріях. Розуміння поняття «суб'єкт» в контексті саморозвитку особистості. Питання філогенетичного та онтогенетичного становлення суб'єкта. Психологічні детермінанти саморозвитку особистості та становлення суб'єкта саморозвитку. Диспозиційна система людини в структурі саморозвитку особистості.

Психологічна культура як ставлення суб'єкта до обмежень та ресурсів особистісного зростання. Співвідношення особистісного і професійного саморозвитку. Саморозвиток як параметр моделі фахівця професіонала. Проблема професійного вигорання в контексті концепції саморозвитку особистості.

Тема 2. Концептуалізація системного підходу до особистісного саморозвитку. Структура, генезис, механізми функціонування.

Феноменологія саморозвитку у психологічній науці. Визначення та суттєві характеристики саморозвитку. Аналіз проблемного поля феномену: саморозвиток і самоактуалізація, самореалізація, самоздійснення, самотрансценденція, автентичність, суверенність, свобода, контроль, життєздатність, психологічне здоров'я, задоволення життям. Саморозвиток і властивості особистості. Аналіз психологічних станів самоорганізації

внутрішньої реальності особистості: самопізнання, самовизначення, самопрогнозування, самопроектування, самоствердження, самовираження, самопредставлення, саморозкриття, самовдосконалення, самопідкріплення, самокорекція, самореалізація, самовиховання тощо. Поняття «адаптація» і «соціалізація» в контексті саморозвитку особистості. Схема актуалізації та реалізації потенціалу саморозвитку особистості.

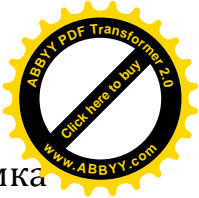
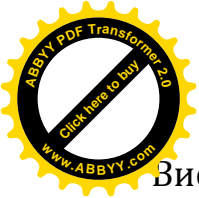
Модель концепції психологічного простору саморозвитку особистості. Межі психологічного простору саморозвитку особистості. Ситуативний і прогресивний аспекти розгляду саморозвитку особистості. Рівні організації саморозвитку особистості, їх параметри і характеристика. Структурно-функціональна модель саморозвитку особистості. Механізми детермінації саморозвитку особистості. Психологічні ресурси саморозвитку особистості. Механізми саморозвитку особистості: інтеріоризація, ідентифікація, рефлексія, екстеріоризація. Готовність до саморозвитку. Мотиваційно-смілова інтенція саморозвитку. Схема формування мети особистісного саморозвитку.

Тема 3. Дослідження особливостей саморозвитку особистості.

Узагальнення показників та розробка критеріїв особистісного саморозвитку як суб'єктної діяльності. Актуалізованість психологічних ресурсів особистісного саморозвитку як внутрішній інтегративний критерій саморозвитку. Зовнішні інтегративні критерії: сформованість ставлення до саморозвитку як цінності та сформованість рефлексивної саморегуляції. Аналіз існуючого арсеналу діагностичних засобів, які застосовуються з метою вивчення саморозвитку особистості: методика «Диспозиційна характеристика саморозвитку особистості» (ДХСО); міні-анкета «Дієвість саморозвитку особистості»; проєктивні методики: малюнки, схеми, модифікований варіант методики «Піктограми»; проєктивна методика формату незакінчених речень «Стилі взаємодії з життєвими ситуаціями» та інші.

Тема 4. Реалізація концепції суб'єкта саморозвитку в практиці психологічної корекції та консультування.

Суб'єктна активність особистості як умова ефективності і результативності корекційного процесу. Визначальне завдання психокорекції. Принципи психокорекції. Цілісний позитивний образ Я і здатність до прогресивного розвитку творчого потенціалу особистості як показники норми психічного розвитку особистості та її психологічного здоров'я. Аналітичний та конструктивний етап психокорекції.

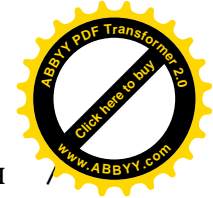
Виокремлення трьох блоків в системі корекційної роботи: підтримка психічної рівноваги; оптимального особистісного функціонування; цілісного особистісного зростання. Актуалізація або формування психологічних ресурсів саморозвитку особистості як технологія сприяння становленню суб'єкта особистісного саморозвитку.

Тема 5. Психологічний супровід саморозвитку особистості у віковій психокорекції.

Формування суб'єкта саморозвитку в контексті надання психологічної допомоги. Психокорекційна допомога щодо формування або розвитку здатності антиципіювати прийдешні події. Психокорекційна робота щодо посилення Я клієнта, використання його особистісних переваг. Навчання технікам роботи зі своїм внутрішнім світом. Модель вікової психокорекції як система формування суб'єкта саморозвитку. Особливості організації в дитячо-юнацькому віці корекційного процесу як цілісної системи навчання прийомам і технікам самокорекції, саморозвитку. Розподіл корекційної роботи щодо навчання засобам саморозвитку стосовно різних вікових періодів. Змістове наповнення корекційної роботи. Використання різних методів самокорекції з метою зниження психічного напруження, відреагування почуттів та переживань, предметизування та дистанціювання травмувального досвіду, його опрацювання на користь особистісного росту; розв'язання, внутрішніх конфліктів, поглиблення розуміння себе та інших людей, посилення самості, актуалізації автентичності та підтримки суверенності; підвищення довіри до себе, організмічності, посилення самоповаги, впевненості в собі; підтримки психічної рівноваги: самонастрою, самопідтримки, саморегуляції психоемоційних станів і поведінки; напрацювання навичок адекватної поведінки у міжособистісній взаємодії з різним оточенням, в ситуаціях прийдешніх подій та в умовах різних життєвих обставин.

Основна література:

1. Кузікова С.Б. Основи психокорекції [Текст] : навч. посіб. / С. Б. Кузікова. – К. : Академвидав, 2012. – 320 с. – (Серія «Альма-матер»)
2. Кузікова С.Б. Психологічні основи становлення суб'єкта саморозвитку в юнацькому віці [Текст] : монографія / С. Б. Кузікова ; Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка. – Суми : МакДен, 2012. – 410 с.
3. Кузікова С.Б. Психологія саморозвитку. Навчальний посібник. – Суми: Видавництво «МакДен, 2011. – 148 с.
4. Титаренко Т.М. Життєвий світ особистості : у межах і за межами буденності. – К. : Либідь, 2003. – 376 с.

5. Цукерман Г. А., Мастеров Б. М. Психология саморазвития / Г. А. Цукерман, Б. М. Мастеров. – М. : Интерпракс, 1995. – 288 с.

Додаткова література:

1. Боришевський М. Й. Дорога до себе : Від основ суб'єктності до вершин духовності : монографія / Мирослав Боришевський. – К. : Академвидав, 2010. – 416 с. (Серія «Монограф»).
2. Гордеева Т. О. Психология мотивации достижения / Т. О. Гордеева. – М. : Смысл; Издательский центра «Академия», 2006. – 336 с.
3. Коростылева Л. А. Психология самореализации личности : затруднения в профессиональной сфере / Л. А. Коростылева. – СПб. : Изд-во «Речь», 2005. – 222 с.
4. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Г. С. Костюк ; за ред. Л. М. Проколієнко. – К. : Рад. школа, 1989. – 608 с.
5. Лушин П.В. Психология личностного изменения / П. В. Лушин. – Кировоград: Полиграфическо-издательский центр ООО Имэкс ЛТД, 2002. – 360 с.
6. Максименко С.Д. Развитие психики в онтогенезі : в 2 т. / С. Д. Максименко. – К. : Форум, 2002. Т. 1 : Теоретико-методологічні проблеми генетичної психології. – 319 с.
7. Маралов В. Г. Основы самопознания и саморазвития / В. Г. Маралов– М. : Издательский центр «Академия», 2004. – 256 с.
8. Маркова А. К. Психология профессионализма / А. К. Маркова – М., 1996. – 308 с.
9. Обуховский К. Галактика потребностей. Психология влечений человека / К. Обуховский. – СПб. : Издательство «Речь», 2003. – 296 с.
10. Татенко В.А. Психология в субъективном измерении / В. А. Татенко. – К.: 1996. – 404 с.

«СОЦІАЛЬНО ПСИХОЛОГІЧНИЙ ТРЕНІНГ»

Тема 1. Психологічні особливості організації соціально-психологічного тренінгу.

Основні етапи розвитку групи в тренінгу. Загальне уявлення про розвиток груп у тренінгу. Стадії розвитку: підготовка, усвідомлення, переоцінка. Криза в розвитку тренінгової групи.

Тема 2. Ведучий тренінгової групи. Стилі керівництва групою.

Характеристика особистості групового тренера. Особливості підготовки ведучих тренінгових груп. Типові помилки в роботі ведучого.

Психологічні та методичні аспекти використання відео зйомки в тренінгу. Етичні питання. Методичні аспекти.

Тема 3. Сценарії тренінгових занять.

Алгоритми і тренінгова робота. Гра та її атрибути. Ігрові процедури на тренінгових заняттях. Ритуали і міфологеми в роботі тренінгової групи.

Тема 4. Психологічні ігри та психотехніки в роботі тренінгових груп.

Ігри, що використовують на початку занять. Ігри орієнтовані на отримання зворотного зв'язку. Ігри соціально-перцептивної спрямованості. Комунікативні ігри. Психотехніки спрямовані на допомогу в рішенні проблем учасників груп. Медитації візуалізації.

Основна література:

1. Вачков И.В. Основы технологии группового тренинга. Психотехники: Учебное пособие. / И.В. Вачков. – М., 2005. – 176 с.
2. Кочюнас Р. Психотерапевтические группы: теория и практика / Р.Кочюнас. [Пер. с лит.] – М.: Академический проект, 2000. – 240с.
3. Рудестам К. Групповая психотерапия. Психокоррекционные группы: теория и практика. / К. Рудестам – СПб.: Питер, 1999. – 389 с.
4. Шепелева Л.Н. Программы социально-психологических тренингов. / Л. Н. Шепелева – СПб. : Питер, 2008. – 160с.

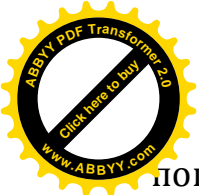
Додаткова література:

1. Большаков В. Ю. Психотренинг: Социодинамика. Упражнения. Игры. / В. Ю. Большаков. – СПб.: "Социально-психологический центр", 1996. – 380 с.
2. Бондаренко А. Ф. Социальная психотерапия личности (психосемантический подход). / А. Ф. Бондаренко – Киев: КГПИИЯ, 1991. – 187 с.
3. Вачков И. В. Введение в тренинговые технологии // Психологическое сопровождение выбора профессии / И. В. Вачков. [Под ред. Л. М. Митиной.] – М.: Московский психолого-социальный институт, 1998. – с. 66 -78.
4. Козлов Н. И. Лучшие психологические игры и упражнения. / Н. И. Козлов – Екатеринбург: Изд. АРД ЛТД, 1997. – 144 с.
5. Петровская Л. А. Компетентность в общении. Социально-психологический тренинг. / Л. А. Петровская – М.: Изд. МГУ, 1989. – 216 с.

«ОСНОВИ ТРАНЗАКТНОГО АНАЛІЗУ»

Тема 1. Структура особистості і основні життєві позиції в теорії транзактного аналізу Е. Берна

Структурна модель его-станів в транзактному аналізі. Функціональний аналіз его-станів, їх негативні і позитивні прояви у поведінці. Поняття «погляджування» як знака уваги до особистості: види

погладжувать, фільтр погладжувать як система обміну знаками уваги. Техніка визначення его-станів: его-грама Джека Дюсея.

Фіксовані екзистенційні емоційні установки особистості. Різновиди життєвих позицій за Е. Берном: їх вплив на ставлення особистості до себе і оточуючих, домінуючі емоції, тактики поведінки у конфлікті. Зв'язок життєвої позиції зі сценарієм життя. Метод Франкліна Ернста. Аналіз переходів життєвих позицій. Техніка «Кораллограмми». Сценарій особистості, що перемагає. Поняття аутентичної особистості Е. Берна.

Тема 2. Аналіз спілкування і психологічні ігри в теорії Е. Берна

Транзакція як одиниця спілкування. Різновиди транзакцій: паралельні, такі, що перехрещуються, приховані (углові), їх характеристики, особливості обміну ходами у спілкуванні. Психологічний та соціальний рівень у прихованих транзакціях. Чотири правила комунікації. Техніки визначення транзакції. Психологічна гра / маніпуляція в спілкуванні.

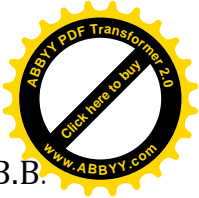
Характерні особливості маніпуляцій, формула психологічної гри. Драматичний трикутник С. Карпмана. Ступені інтенсивності ігор. Приховані переваги ігор в розумінні Е. Берна. Умови відмови від ігор. Вихід з гри. Значення інтимності у спілкуванні. Техніки аналізу маніпуляцій. Контракт на зміни. Антитеза гри.

Основна література:

1. Берн Э. Игры, в которые играют люди. Люди, которые играют в игры / Под ред. В.В.Макарова, Б.И.Хасана.- Красноярск: Фонд ментального здоровья, 1995.-172 с.- (Библиотека психологии и психотерапии).
2. Берн Э. Введение в психиатрию и психоанализ для непосвященных. - СПб.: МФМИН, 1992.-448 с.
3. Берн Э. Транзактный анализ и психотерапия. -СПб.: Братство, 1992.- 224 с.
4. Гулдинг М., Гулдинг Р. Психотерапия нового решения. Теория и практика.-М.: Независимая фирма «Класс», 1997.-288 с.
5. Макаров В.В. Избранные лекции по психотерапии. -М.: Академический Проект, 1999.-416 с.

Додаткова література:

1. Психотерапевтическая энциклопедия / Под ред. Б.Д.Карвасарского. - СПб., М., Харьков, Минск, 1998.-743 с.
2. Рудестам К. Групповая психотерапия. Психокоррекционные группы : теория и практика. – М.: Прогресс, 1993. – 368 с.
3. Стюард Я., Джойнс В., Современный транзактный анализ. - СПб.: Социально – психологический центр. – 330 с.

4. Харрис Т.ЯА. Я благополучен – Ты благополучен / Под ред. Макарова В.В. и Хасана Б.И.. – Красноярск , 1993. – 288с. (Библиотека психологии и психотерапии).

5. Шарипов Э. И., Кронин С. И. Режиссура социальных игр. Т.1. Рожденное временем. – М. : Евразия + , 2001. -320 с.

«ПІСОЧНА ТЕРАПІЯ»

Тема 1. Теоретичні та історичні засади піскової терапії

Процес піскотерапії. Загальні умови. Класифікація МІН. Фігури. Варіанти інструкцій щодо ігор з піском. Визначення піскової терапії. Сфера застосування піскової терапії, функції піскового терапевта. Психотерапевтичні гідності піскової терапії. Історія піскової терапії (М.Л. Ловенфельд, К. Юнг, Дора Калф, Жизель де Доменіко, Рутт Амман). Роль психолога в піскової терапії.

Тема 2. Організація кабінету піскової терапії

Педагогічна пісочниця. Вимоги до організації педагогічної пісочниці. Види ігор: дидактичні, адаптаційні, профілактичні.

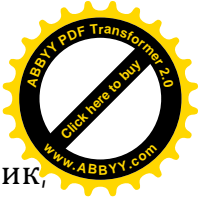
Модифікація sandplay. Інформація про піскової терапії для педагогів і батьків. Ручний інтелект. Розвиток пізнавальних функцій. Умови організації обладнання педагогічної пісочниці. Правила поведінки у пісочниці.

Тема 3. Процес піскової терапії. Ведення документації. Модифікація піскової терапії в різних аудиторіях.

Особливості дитячої піскової терапії. Схема аналізу дитячих піскових світів. Стадії гри з піском. Необхідність психологічної безпеки простору. Вікові аспекти. Вибори мініатюр. Показання та протипоказання щодо піскової терапії. Стадії піскової терапії. Алекситимія. Вікова криза. Соматичний стан. Рівень довіри. Особливості створення світу. Модифікації піскової терапії, види ігор в різних аудиторіях. Робота з обмеженою кількістю об'єктів: хованка, тематично-орієнтований світ, переговори, паралельні світи, подія, реконструкція життєвого шляху.

Основна література:

1. Штейнхард Л. Юнгианская песочная психотерапия. СПб.: Питер, 2001.
2. Лэндрет Г. Игровая терапия: искусство отношений . М., 1994.
3. Грабенко Т., Зинкевич – Евстигнеева Т. Чудеса на песке. Песочная игротерапия. СПб. 1999.
4. Зинкевич – Евстигнеева Т., ГрабенкоТ. Игры в сказкотерапии. СПб.: Речь, 2008, 208 с.

5. Пісочна терапія в роботі з дошкільниками / Упоряд. Л.А. Шик, Н. І. Дикань, О. М. Гладченко, Ю. М. Черкасова - Х. : Вид.група "Основа", 2010.-127с.

Додаткова література:

1. Вебер М., Ремен Н. Работа с песочницей. Психосинтез и другие интегративные техники психотерапии / Под ред. А. А. Бадхена, В. Е. Кагана. – М.: Смысл, 1997.
2. Грабенко, Зинкевич. Коррекция; развивающие и адаптирующие игры. СПб.: Детство – Пресс, 2002.
3. Грабенко. Практикум по песочной терапии. СПб.: Речь, 2002.
4. Трисиддер Д. Словарь символов / Пер. с англ. М.:ФАИР – ПРЕСС, 1999.
- Юнг К.Г. Аналитическая психология: ее теория и практика. Тавистокские лекции. СПб. : БСК, 1998.
5. Фицджеральд Р. Экликтическая психотерапия. СПб. : Питер, 2001

«ОСНОВИ ГЕШТАЛЬТ ПСИХОЛОГІЇ»

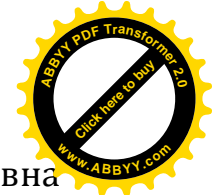
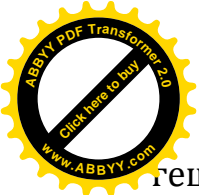
Тема 1. Теорія почуттів у гештальт-терапії.

Поняття про базові почуття в гештальт-терапії. Емоції як реакція організму на дії оточуючого середовища. Радість, як реакція людини на задоволення своїх потреб. Гнів, злість, агресія, як засіб відновити свої кордони, обмеження. Страх, як реакція на зменшення життєвого простору, на невизначеність та страх смерті. «Сексі», як сексуальні переживання, почуття закоханості.

Особливості роботи гештальт-терапевта з базовими почуттями клієнта. Поняття про основи базових почуттів. Провина як рефлексивний гнів на іншу людину. Сором як невротична реакція та сором, пов'язаний з досвідом. Біль як поєднання агресії та смутку. Ревнощі, як суміш страху і агресії. Депресія - довготривала ретрофлексія однієї або декількох базових емоцій. Технології роботи з соромом, провинною, ревностями, болем, депресією.

Тема 2. Основні механізми порушення контакту особистості з середовищем.

Поняття про механізми порушення контакту особистості з середовищем, захисні механізми за гештальт-терапією. Злиття (конфлюенція), як основний захисний механізм. Відсутність розходження між «Я» і «не-Я» як сутність злиття. Здорове використання конфлюенції. Побудова границь, індивідуалізація клієнта як основний напрямок роботи зі злиттям клієнта. Інтроекція як основний захисний механізм за

гештальт-терапією. Заміна бажанням іншого свого бажання як головна ознака феномена інтроєкції. Здорове використання інтроєкції. Інтроєкти як концепції, стандарти поведінки, мораль, цінності, що привласнені без критичної перевірки. Фокусація на розвитку почуття вибору як основного інструменту «боротьби» з інтроєкцією.

Проекція, її сутність. Проекція емоцій, афектів, відповідальності, досвіду, особливості її прояву. Здорове використання проекції. Повернення спроектованих на інших почуттів, переконань, відповідальності, як основний фокус процесу терапії. Діалог на «гарячому стільці», як засіб подолання проекції. Інтеграція особистості, як успішний вихід з механізму проекції. Ретрофлексія, її основні ознаки. Повернення почуттів назад, проти себе, як головна характеристика феномена ретрофлексії. Здорове використання ретрофлексії. Прояви патологічної ретрофлексії. Трансформація енергії з внутрішньої в зовнішню як засіб «боротьби» з ретрофлексією. Вираження потреб, почуттів; робота з диханням, пізнання тіла - технологія роботи з ретрофлексією.

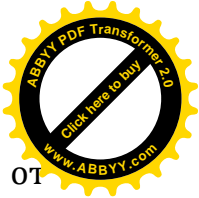
Дефлексія як основний захисний механізм згідно гештальт-терапії. Дефлексія як процес уникання прямого контакту з собою або з оточенням. Здорове використання дефлексії. Відсутність контакту очима, постійні рухи, заміна предмета, розмови як основний прояв дефлексії. Посилення контакту клієнта із собою або з оточенням-стратегічна мета втручання при дефлексії.

Основна література:

1. Бульбаш И.Д. Руководство по гештальт-терапии / Сер. : Золотой фонд психотерапии, - 2-е изд.-М. : Психотерапия, 2008 - 768 с.
2. Бульбаш И.Д. Я тебя слышу. Феномены языка и речи в практике гештальт-терапевта.-Самара:Изд.дом «БАХРАХ»-М.:2008-272с.
3. Гингер Серж. Гештальт:искусство контакта. - М. : Академический проект,2010.-191 с.
4. Гингер С., Гингер А. Гештальт-терапия контакта.-СПб. : Речь, 1999.-287 с.
5. Лебедева Н. М., Иванова Е.А. Путешествие в гештальт : теория и практика.-СПб. : Речь, 2004. - 560 с.
6. Малкина-Пых И. Г. Справочник практического психолога. Техники гештальта и когнитивной терапии. - С. : Изд. ЭСМО, 2004.- 384 с.
7. Основы гештальт – терапії. - Упоряд. : О. Марікушкіна, Н. Турбовець, О.Главник. - К. : Главник, 2006.-128 с.

Додаткова література:

1. Бэт Брински. Гештальт - терапия. Методическое пособие к семинарам. - СПб. : ООО «Институт личности», 1996. -34 с.
2. Лоуэн. Телесная терапия. Депрессия и тело. - М. : ЭСМО -Пресс, 2002.

3. Уайнхолд Бери, Уайнхолд Джейн, Противозависимость : бегство от близости. – Каменец – Подольский : Аксиома, 2009.-328 с.
4. Дубинская В.В. О чувствах в психотерапии. Сепарация. -М. : МИГИП, 2011. - 279 с.
5. Перез Ф. Внутри и вне помойного ведра: Радость. Печаль. Хаос. Мудрость. - М. : Психотерапия, 2010.-208 с.
6. Ф.Перез. Гештальт - подход и свидетель терапии. - М. : Либрис, 1996.-320 с.
7. Холмогоров А. Б., Полкунов Е.В. Особенности семейной системы с депрессивными расстройствами // Моск. психотерапевтический журнал. - 2004. - №2. - с.142-156.
8. Гінгер С. Психотерапія: 100 хибних уявлень або як зробити свій вибір.- Львів : Каменярь, 2007.-150 с.
9. Минина В. Проективный рисунок в гештальте (в метафоре животного). - СПб. : Речь, 2010.-96 с.

«ОСНОВИ НЕЙРО-НЕЙРОЛИНГВИСТИЧНОГО ПРОГРАМУВАННЯ»

Тема 1. Використання репрезентативних систем та НЛП-комунікації в роботі психолога

Про „карти” та „території”. Репрезентативні системи як моделі сприйняття. Прояви репрезентативних систем у житті людей.. Ключі доступу до репрезентативних систем. Положення очей та динаміка роботи репрезентативних систем. Розширений опис реакцій руху очей. Використання патернів руху очей.

Тема 2. Якоріння.

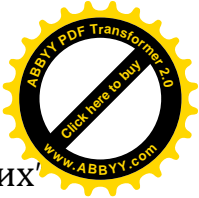
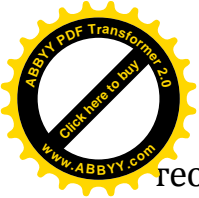
Визначення якоріння. Розширений опис теорії якоріння. Типи якорів. Техніка постановки ресурсних якорів. Умови ефективного якоріння. Перенос якоря. Постановка автоматичного зв'язку „тригер-ресурс”. Створення ланцюга якорем. Зіткнення якорів. Багатократне ресурсування. Використання якорів для побудови людської досконалості.

Тема 3. Психокорекція залежностей та алергій методами НЛП.

Патологія наркозалежностей. Необхідність вибуху залежності. Два засоби вибуху залежностей. Сутність феномену співзалежності. Позбавлення від співзалежності. Посилення особистісного „Я”. Психотехнологія лікування алергій. Інші „антиалергічні” техніки.

Тема 4. Зміна образу „Я”.

Чотирьох кроковий рефреймінг. Помах як техніка НЛП. Умови ефективних помахів. Покроковий запис техніки помаху. Повний опис цієї

георії. Розширення контекстів помаху. Спрощені варіанти „помахових” технік. Помах з використанням внутрішнього тригера. Внеконтекстний помах. Покращення стану повторенням помаху. Побудова ланцюжка помахів.

Тема 5. Мистецтво мови.

„Розкрутки” „угору”, „униз” „у сторону”. Про поверхневу та глибинну структуру. Конкретизатори мета-моделі. Структура мета-моделі. Основні питання мета-моделі. Подолання комплексної еквівалентності. Переформулювання проблем за допомогою рефреймінгу. Генеративний рефреймінг та загальна техніка рефреймінгу. Саморефреймінг зовнішніх та внутрішніх проблем.

Основна література:

1. Бакиров А. НЛП: роли, которые играют люди. - СПб.: Питер, 2002. - 160 с.
2. Бендлер Р., Гриндер Дж. Рефрейминг. – Воронеж : НПО «МОДЕК», 1995. – 275 с.
3. Горин С. А. НЛП: Техники россыпью. - М., : Издательство «КСП+», 2004. - 560 с.
4. Дилтс Р. Изменение убеждений с помощью НЛП/Пер. с англ. В.П. Чурсина. -- М.: Независимая фирма "Класс", 1997. -- 192 с.
5. Малкина-Пых И. Г. Техники позитивной терапии и НЛП: Эксмо; Москва; 2004. – 176 с. Серия «Справочник практического психолога»
6. Ковалев С.В. Введение в современное НЛП. Психотехнологии личностной эффективности. – М.: Московский психолого-социальный институт: Флинта, 2002. – 378 с.

Додаткова література:

1. Алдер Х. НЛП: современные технологии. СПб, 2000. – 236 с.
2. Андреас К., Андреас С. Измените свое мышление – и воспользуйтесь результатами. – СПб. : Ювента, 1994. – 176 с.
3. Бендлер Р. Используйте свой мозг для изменения. – СПб.: Ювента, 1994. – 278 с.
4. Дилтс Р. НЛП: навыки эффективного лидера. СПб., 2002. – 234 с.
5. Дилтс Роберт Стратегии гениев. Т.1,2,3./ Пер. с англ. В.П.Чурсина. – М.: Независимая фирма «Класс», 1998. – 295 с.
6. Кемерон-Бендлер Лесли С тех пор они жили счастливо: простая и эффективная психотерапия сексуальных проблем и трудностей во взаимоотношениях. – Воронеж : НПО «МОДЕК», 1996. – 183 с.

«ПСИХОЛОГІЯ СІМ'Ї»

Тема 1. Сім'я, її значення, види та основні функції.

Значення сім'ї для суспільства та життєдіяльності людини. Поняття «шлюб» та «сім'я», їхня сутність. Виникнення сім'ї в історичному процесі та етапи становлення конкретної сім'ї. Поняття про еструс та статеві табу. Основні етапи становлення сім'ї: ендогамний, екзогамний (груповий, дуально-родовий); парний та моногамний шлюби. Різновиди сім'ї. Визначення функції сім'ї. Основні види функцій сім'ї: репродуктивна, сексуально-еротична, господарсько-економічна, психологічна та виховна.

Тема 2. Сімейна сумісність.

Поняття про сімейну сумісність. Основні види сімейної сумісності. Характеристика духовної (соціальної) сумісності, її складові. Основні методи діагностики духовної сумісності. Поняття про психологічну сумісність. Характеристика складових психологічної сумісності, їхня діагностика. Особливості сексуальної сумісності подружжя. Вікова сексуальність, статевий темперамент, антропологічні розміри органів як структурні компоненти сексуальної сумісності. Основи сімейно-побутової сумісності подружжя, основні методи її діагностики.

Тема 3. Подружні конфлікти.

Поняття про конфлікт. Значення конфлікту. Визначення конфлікту за Н. В. Грішіною. Класифікація подружніх конфліктів за М. Дойч. Основні труднощі в розпізнанні подружніх конфліктів. Основні причини конфліктів за С. В. Ковальовим. Тактики розв'язання подружніх конфліктів.

Тема 4. Системна сімейна терапія.

Основні поняття системної сімейної терапії: згуртованість, ієрархія, кордон, трикутник як одиниця аналізу сім'ї, коаліції. Характеристика циркулярної моделі Олсона. Характеристика сімей за різним рівнем згуртованості: заплутаний рівень згуртованості, об'єднаний, помірний, роз'єднаний. Основні рівні гнучкості в сімейній системі: ригідний, структурований, помірний, хаотичний. Поняття про генограму. Основні символи генограми сім'ї. Типи питань в системній сімейній терапії. Характеристика циркулярних та проблемних питань. Оціночне інтерв'ю як діагностико-терапевтичний експеримент, його стадії. Особливості соціальної стадії. Поняття про проблемну стадію. Характеристика заключної стадії (визначення цілей терапії та укладання терапевтичного контракту).

Тема 5. Вплив сім'ї на формування особистості дитини.

Фактори, які впливають на розвиток особистості дитини в сім'ї. Характеристика соціальної, морально-психологічної атмосфери в сім'ї. Особливості внутрішньо і зовнішньосімейної діяльності як фактора формування особистості. Сімейне виховання як комплекс цілеспрямованих педагогічних впливів. Характеристика основних складових «горизонтальних» стосунків в сім'ї (між батьками). Особливості «вертикальних» взаємовідношень («діти – батьки»). Тактики виховання в сім'ї та типи сімейних взаємовідношень.

Основна література:

1. Андреева Т.В. Психология семьи: учебное пособие. – СПб.: Речь, 2007. – 384 с.
2. Гришина Н.В. Психология конфликта. – СПб.: «Питер», 2000.
3. Дружинин В.Н. Психология семьи. – СПб.: «Питер», 2007. – 176 с.
4. Малкина-Пых И.Г. Семейная терапия. – М.: Изд-во Эксмо, 2005. – 992 с.

Додаткова література:

1. Овчарова Р.В. Психологическое сопровождение родительства. – М.: Изд-во Института Психотерапии, 2003. – 319 с.
2. Фример Д. Техники семейной психотерапии. – СПб. «Питер», 2001. – 384 с.
3. Целуйко В.М. Психология неблагополучной семьи: Книга для педагогов и родителей. – М.: Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2004. – 272 с.
4. Шнейдер Л.Б. Семейная психология: Учебное пособие для вузов. – М.: Академический Проект; Екатеринбург: Деловая книга, 2006. – 768 с.

«ПСИХОЛОГІЯ ТВОРЧОСТІ І ОБДАРОВАНОСТІ»

Тема 1. Творчість та її загальна характеристика.

Поняття про творчість та її значення в людському житті. Погляди представників різних напрямків психології на детермінанти та механізми творчості: психоаналіз (З. Фрейд, К. Юнг), індивідуальна психологія (А. Адлер), асоціативна теорія творчості (С. Меднік), гуманістична психологія (К. Роджерс, А. Маслоу), українські дослідники (В. А. Роменець, В. О. Моляко).

Тема 2. Психологічна характеристика творчого процесу.

Етапи та механізми творчого процесу. Несвідоме в творчому процесі: інсайт, інтуїція. Приклади з історії науки, мистецтва прояву інтуїції. Функціональна асиметрія мозку як психофізіологічна основа творчості.

Тема 3. Креативність як інтегральна творча здібність.

Підходи до розуміння креативності. Інтелектуальні передумови креативності: дивергентне мислення та його параметри розвитку. Особистісні передумови креативності. Методики діагностики (тест креативності П. Торренса) та вправи для розвитку креативності.

Тема 4. Психологічні особливості та проблеми обдарованих дітей.

Поняття обдарованості. Загальна та творча обдарованість. Особливості обдарованих дітей, які є причинами їх проблем у навчанні, спілкуванні, поведінці, внутрішньо особистісних станах. Завдання, форми роботи практичного психолога з обдарованими дітьми, їх батьками та вчителями.

Тема 5. Умови та засоби розвитку творчого потенціалу.

Погляди К. Роджерса, И. Мосаро, О. І. Кульчицької та інших дослідників щодо умов розвитку творчих здібностей дитини. Роль сімейного виховання. Психолого-педагогічні методи розвитку творчого потенціалу.

Основна література:

1. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте / Л.С. Выготский. - СПб.: СОЮЗ, 1997. - 96 с.
2. Ильин Е.П. Психология творчества, креативности, одаренности / Е.П. Ильин - СПб.: Питер, 2009. - 448 с.
3. Кульчицькая Е.И. Сирень одаренности в саду творчества / Е.И. Кульчицькая, В.А. Моляко. - Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Я. Франка, 2008. - 316 с.
4. Мосаро Ибука После трех уже поздно. Пер. с англ. / Ибука Мосаро. - М.: РУССЛИТ, 1991. - 96 с.
5. Пашнев Б.К. Психодиагностика обдарованості / Б.К. Пашнев. - Х.: Вид. група «Основа»: «Тріада+», 2007. - 128.
6. Роменець В.А. Психологія творчості: Навч. посіб. / В.А. Роменець – [2-ге вид., доп.]. - К.: Либідь, 2001. - 288 с.
7. Туриніна О.Л. Психологія творчості: Навч. посіб. / О.Л. Туриніна – К.: МАУП, 2007. - 160 с.

Додаткова література:

1. Кульчицька О.І. Творчі здібності та особливості їх прояву в дитячому віці / О.І. Кульчицька // Обдарована дитина. - 2000. - №1. - С. 10-15.
2. Основные современные концепции творчества и одаренности / Под ред. Д. Богоявленской. - М.: Молодая гвардия, 1997. - 416 с.
3. Рождественская Н.В. Креативность: пути развития, тренинги / Н.В. Рождественская, А.В. Толшин - СПб.: Питер, 2006. - 320 с.
4. Сербіновська Н. В Психологічні труднощі обдарованих учнів / Н.В. Сербіновська // Обдарована дитина. - 2008. - № 10. - С. 36-42.

«ПСИХОЛОГІЯ СПОРТУ»

Тема 1. Психологічна підготовка в спорті.

Структура психічної підготовки в спортивній діяльності. Її зв'язки з іншими видами підготовки в спорті. Методи регуляції психічного стану спортсмена. Психічне напруження перенапруження в спорті. Ознаки психічного перенапруження. Психофармакологія. Гіпно-суггестивний метод. Використання музики, кольору в цілях психорегуляції. Оволодіння аутотренінгом.

Тема 2. Практичний психолог у спорті

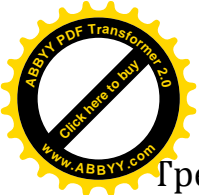
Психологія спорту як прикладна галузь психологічного знання. Взаємозв'язок психології фізичного виховання і спорту. Загальні психологічні особливості спорту, як специфічного виду діяльності. Психологічні особливості масових видів спорту. Психологічні особливості спортивного тренування і змагань. Предмет задачі і проблематика психології спорту. Класифікація змагальних вправ. Актуальні завдання психології спорту. Можливості спортивного психолога. Тренер і психолог: різні професійні завдання. Якості спортивного психолога. Характеристика діяльності психолога у спорті.

Тема 3. Проблема психологічного контролю та управління спортивною діяльністю

Основи управління в спортивному тренуванні. Види контролю в процесі тренувань і змагань. Психічні стани. Їх об'єктивна та суб'єктивна оцінка. Стану тренуваності і «спортивної форми». Лікарсько-психологічні спостереження у процесі тренувальних занять. Самоконтроль при заняттях фізичною культурою і спортом. Контроль психічної підготовленості.

Тема 4. Стартові стани і передстартова підготовка спортсменів.

Стани змагальної готовності спортсмена. Раціональна підготовка до стартів. Механізми виникнення передстартового збудження, апатії, «бойовій готовності». Індивідуальні особливості протікання передстартових станів. Стан оптимальної бойової готовності (ОБС) і його компоненти. Цілі і методи психічної регуляції. Передумови виникнення аутогенного тренування (АТ). Теоретичні основи АТ. АТ в комплексі прийомів самовпливу. Аутогенне тренування тренера. Ментальне тренування, її застосування на заняттях з оздоровчої фізичної культури. Тренінг здатності до візуалізації, концентрації уваги, самоконтролю.

Гренінг впевненості. Формування реалістичного відношення до фізичного вигляду у тих, хто займаються оздоровчою фізичною культурою.

Основна література:

1. Акімова Л.Н. Психологія спорту: Курс лекцій. – Одеса: Студія «Негоціант», 2004. - 127 с.
2. Бочелюк В.И. Психологія спорту. - К., 2007. - 248 с.
3. Богемов В.И. Психологія спорту. К.: Центр учебной литературы, 2007.-224с.
4. Гогунув, Е.Н. Психологія фізического виховання і спорту / Е.Н.Гогунув, В.И.Мартьянов. – М., 2000. – 245с.
5. Ильин, Е.П. Психологія спорту: учебник / Е.П.Ильин. – СПб.: Питер, 2009. - 352 с.
6. Попов А.Л. Спортивная психология: Уч. пособ. для спортивных вузов - М.: Московский психолого-социальный институт: Флинта, 1999.- 152с.

Додаткова література:

1. Марищук В.Л., Серова Л.К. Информационные аспекты управления спортсменом. – М., 1983. – С. 40-56, 82-91
2. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы: учебное пособие / Е.П.Ильин. - СПб: Питер, 2008. – 512 с.
3. Китаева, М.В. Психология победы в спорте: учебное пособие / М.В.Китаева. – Ростов н/Д.: Феникс, 2006. – 208 с.
4. Коваленко, А.В. Специфика мотивационной сферы личности в экстремальном спорте / А.В.Коваленко, Л.Г.Уляева // Теория и практика физической культуры. – 2008. - № 9. - С. 34 - 36.
5. Методики психодиагностики в спорте / В.Л.Марищук [и др.] - М.: Просвещение, 1984. – 191 с.
6. Спортивная психология в трудах отечественных специалистов: хрестоматия / ред. - сост. И.П.Волкова. - СПб.: Питер, 2002. – 384 с.
7. Юров, И.А. Психологическое тестирование и психотерапия в спорте: научно – популярное издание / И.А.Юров. - М.: Советский спорт, 2006. – 163 с.

«ПСИХОЛОГІЯ СУГЕСТИВНОГО ВПЛИВУ ПЕДАГОГА»

Тема 1. Теоретичні аспекти дослідження сугестивного впливу.

Сугестивний вплив як різновид психологічного впливу. Класифікація різновидів сугестивного впливу. Сугестивний вплив та спілкування. Сугестивний вплив та функціональна асиметрія мозку. Сугестивний вплив та підсвідоме.

Тема 2. Методи навіювання.

Поняття прямих методів навіювання. Директивне та недирективне навіювання. Конкретне та узагальнене навіювання. Позитивне та негативне навіювання. Поняття непрямих методів навіювання. Непряме навіювання у питальних реченнях. Непряме навіювання у пресуппозиціях. Непряме навіювання у метафорах. Непряме навіювання у трюїзмах. Непряме навіювання у рефреймінгу. Непряме навіювання та аналогове позначення.

Тема 3. Поняття та феномени трансю.

Визначення трансю. Процедура формування трансю. Зовнішні ознаки трансю. Психологічні феномени трансю. Рівні глибини трансю.

Тема 4. Сугестивна педагогіка.

Сугестивна педагогіка як сучасний різновид педагогіки. Релаксопедія як напрямок сугестопедогогіки. Гіпнопедія як напрямок сугестопедогогіки. Сугестопедія як напрямок сугестопедогогіки.

Основна література:

1. Бехтерев В.М. Внушение и его роль в общественной жизни. – СПб.: Питер, 2001. – 256 с.
2. Кондрашов В.В. Внушение и гипноз. Росто-н-Д: Феникс, 2003. – 352 с.
3. Майкл Д. Япко. Введение в гипноз. – М., 2002. – 191 с.
4. Слободяник А.П. Психотерапия, внушение, гипноз. – Киев: Здоровья, 1983. – 376 с.
5. Бакиров А. НЛП-технологии : Разговорный гипноз. М.: Эксмо, 2011. – 416 с.

Додаткова література:

1. Пальчевський С. С. Сугестопедогогіка: новітні освітні технології [Текст] : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Пальчевський С.С. - К. : Кондор, 2005. - 351 с.
2. Пальчевський С.С. Сугестопедія: історія, теорія, практика [Текст] : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Пальчевський С.С. - К. : Кондор, 2006. - 360 с.
3. Загальні основи сугестопедії [Текст] // Сугестопедія: історія, теорія, практика. – К.: Кондор, 2006. - 360 с.
4. Сугестопедія як один із напрямків сугестопедогогіки [Текст] // Сугестопедія: історія, теорія, практика. - К.: Кондор, 2006. - 360 с.
5. Модель сугестопедичного навчання ХЕТвод [Текст] // Сугестопедія: історія, теорія, практика. - К. Кондор, 2006. - 360 с.

«ПСИХОЛОГІЯ КОНФЛІКТУ»

Тема 1. Конфлікти та конфліктна взаємодія.

Конфлікт: поняття та предмет вивчення. Класифікація конфліктів. Чинники та фактори виникнення конфліктів. Структура, функції та динаміка конфліктів. Суб'єктивні та об'єктивні чинники виникнення конфліктів. Конфлікт як тип складних життєвих ситуацій. Фактори вивчення ситуації як конфліктної. Стратегія реагування у конфліктній ситуації. Конфліктна взаємодія. Мотиви і цілі учасників взаємодії. Стратегії і тактики взаємодії. Регулятори конфліктної взаємодії. Нормативні регулятори. Моделі розвитку міжособистісної конфліктної ситуації.

Тема 2. Теорія і практика розв'язання конфліктів.

Становлення практики керування конфліктами. Психопрофілактика та попередження конфліктів. Врегулювання конфліктів за допомогою третьої сторони. Психологічне посередництво у вирішенні конфліктів. Бар'єри комунікації у конфліктах та можливості взаєморозуміння.

Тема 3. Психологія керівництва конфліктами: психотехнології.

Керівництво конфліктом. Психодіагностика та прогнозування конфліктів. Психопрофілактики та попередження конфліктів. Основні завдання профілактичної роботи щодо попередження конфліктів. Типові конфліктогени спілкування. Правила безконфліктного спілкування.

Тема 3. Ефективна поведінка у конфліктах та їх конструктивне вирішення.

Теорія і практика вирішення конфліктів у практиці шкільного психолога. Практика вирішення конфліктів у сфері «діти - дорослі». Формування навичок ефективної поведінки у конфліктах дітей різного віку.

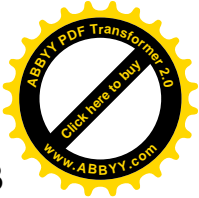
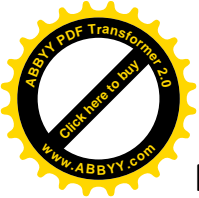
Основна література:

1. Анцупов А.Я. Словарь конфликтолога. / А.Анцупов, А.Шипилов., 2-е изд. – СПб.: Питер, 2006. – 528 с.
2. Анцупов А.Я. Конфликтология: Учебник. / А.Я. Анцупов., А.И. Шипилов. – М.: ЮНИТИ, 1999 – 357 с.
3. Гришина Н.В. Психология конфликта. / Н.В. Гришина. – СПб.: Питер, 2008. – 398с.
4. Долинська Л.В. Психологія конфлікту: Навч. посібн. / Л.В. Долинська., Л.П. Матяш-Заяц. – К.: Каравела, 2010. – 304 с.
5. Ложкин Г.В. Практическая психология конфликта: Учеб. пособие. / Г.В. Ложкин., Н.И.Повякель. – К.: МАУП, 2002. – 256 с.

Додаткова література:

1. Бандурка А.М. Конфликтология: Учеб. пособие для вузов. – Харьков: Фортуна-пресс, 1997. – 355с.
2. Емельянов С.М. Практикум по конфликтологии. / С. М. Емельянов. – 2-е изд. – СПб.: Питер, 2001. – 400 с.
3. Козер Л. Функции социального конфликта. – М.: Идея-Пресс, 2000. – 168с.
4. Скотт Д. Конфликты. Пути их преодоления./ Джини Скотт. – К.: Внешторгиздат, 1991. – 191 с.
5. УткинЭ.А. Конфликтология. Теория и практика. – М.: «Тандем», 1998. – 237с.
6. Фишер Р. Путь к согласию или переговоры без поражения. / Р.Фишер, У.Юри. – М.: Наука 1990. – 190с.
7. Шейнов В.П. Конфликты в нашей жизни и их разрешение. / В.П. Шейнов. – Минск: Амалфея, 1998. – 235с.

ПОЛОЖЕННЯ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ СТУДЕНТІВ ІЗ КОМПЛЕКСНОГО ІСПИТУ З «ОСНОВ ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ» ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 7.03010301 ПРАКТИЧНА ПСИХОЛОГІЯ

1. Оцінка результатів складання державного екзамену здійснюється за 100-бальною системою контролю знань, прийнятою в університеті, та національною шкалою, що відображається у відповідних відомостях і протоколах роботи державної екзаменаційної комісії (ДЕК).

Орієнтовна шкала оцінювання

100-бальна шкала	Оцінка за національною шкалою університету	Визначення
90-100	відмінно	Відмінно – відмінна відповідь
82-89	добре	Дуже добре – суть питань розкрита на високому рівні, але з незначними недоліками
74-81		Добре – суть питань розкрита на вищому за середній рівень
64-73	задовільно	Задовільно – суть питань розкрита на достатньому рівні
60-63		Задовільно – відповідь задовольняє мінімальні критерії
1-59	незадовільно	Незадовільно – відповідь не задовольняє мінімальних критеріїв

2. Усі екзаменаційні завдання, зазначені в екзаменаційному білеті з комплексного державного іспиту є рівнозначними за їх внеском до загальної оцінки за іспит. Підсумкова оцінка комплексного державного іспиту є середньозваженою оцінок за кожну складову екзаменаційного завдання.

3. Повторне складання (перескладання) державного іспиту з метою підвищення оцінки не дозволяється.

4. Критерії оцінювання знань по кожному з екзаменаційних питань комплексного державного іспиту, визначені кафедрою практичної психології (Протокол № 8 від 22.02.2013):

1) Оцінка «відмінно» - (90 – 100 балів - А) виставляється студенту за:

- глибоке та стійке засвоєння програмного матеріалу;
- логічний, послідовний виклад питання з опорою на різноманітні джерела, з використанням знань інших наук;
- здатність самостійно критично оцінювати основні концепції, визначення власної позиції у розкритті різних підходів до проблеми;
- спроможність пов'язувати у відповіді теорію з практикою;
- демонстрацію обізнаності з монографічною літературою та періодичними джерелами (фахові журнали);
- вірне й повне визначення понятійного апарату;
- вичерпні відповіді на додаткові запитання.

2) Оцінка «добре» (89 – 82 бали – В, 81-74 балів - С) виставляється студенту за:

- ґрунтовне знання програмного матеріалу, аргументований виклад різних підходів до певної проблеми, але з допущенням незначних неточностей у відповіді на питання;
- переважну опору на обов'язкову літературу;
- правильне застосування теоретичних положень при розв'язанні практичних питань і завдань;
- не достатньо вичерпні, але вірні відповіді на переважну частину додаткових питань.

3) Оцінка «задовільно» (73 – 64 бали – Д, 63-60 балів - Е) виставляється студенту за:

- володіння основним матеріалом з висвітленням одного з можливих підходів до розв'язання проблеми та виявленням певних утруднень і неточностей у його викладі;
- недостатньо вірне формулювання провідних понять;
- суттєві помилки при відповідях на додаткові запитання.

4) Оцінка «незадовільно» (59 – 35 балів – FХ, 34-1 бал – F) виставляється студенту за:

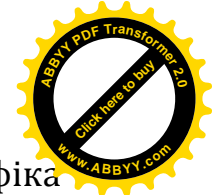
- неспроможність продемонструвати володіння основним навчальним матеріалом;
- суттєві помилки, невірні відповіді на більшу частину додаткових запитань;
- виконання практичних завдань із значними утрудненнями та помилками.

ПИТАННЯ ДО ДЕРЖАВНОГО ЕКЗАМЕНУ З ОСНОВ ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

I. Теоретико-методологічні основи практичної психології

1. Історія розвитку практичної психології в Україні.
2. Характеристика основних видів діяльності практичного психолога.
3. Формування особистості практичного психолога у ВНЗ.
4. Зміст підготовки практикуючих психологів.
5. Розуміння психологічної допомоги, її види.
6. На прикладі молодшого шкільного віку розкрийте поняття «психолого – педагогічний статус».
7. Діагностичні, корекційно–розвивальні можливості методики «Написання листа». На прикладі різних вікових груп проілюструйте використання цієї методики.
8. Діагностичні, корекційно–розвивальні можливості методики «Особистісний щоденник».
9. Розкрийте можливості використання «Скриньки довіри» практичним психологом в загальноосвітній середній школі.
10. Запропонуйте план заходів практичного психолога до Всесвітнього дня здоров'я (7 квітня) в загальноосвітній середній школі.
11. Запропонуйте план роботи практичного психолога по запобіганню дезадаптації першокласників до навчання в школі.
12. Запропонуйте план роботи практичного психолога по запобіганню дезадаптації п'ятикласників до навчання в середній школі.
13. Дайте рекомендації батькам 4-х річної дитини, які збираються віддати дитину до дошкільного закладу.
14. Запропонуйте активні форми роботи з батьками молодших підлітків.
15. Запропонуйте план підготовки практичного психолога загальноосвітньої школи до виступу на педраді по темі «Психологічний клімат нашого навчального закладу».
16. Рекомендації проект-менеджеру по управлінню людськими ресурсами та командою проекту.
17. Методика управління проектною діяльністю.
18. Структура психологічних та соціальних проектів. Планування проектів. Навести приклад структури та плану реалізації власного проекту.

19. Актуальність викладання психології в сучасних умовах. Специфіка психологічних знань як гуманітарного пізнання. Відмінності традиційної та інноваційної стратегії організації викладання.

20. Загальноосвітні та професійні програми викладання психології. Навчальний план і програми викладання психології, види програм. Мета викладання психології.

21. Особливості навчання психології молодших школярів (6–9 р.) Програми навчання психології для даного віку. Основні аспекти змісту просвітницької та навчально-розвивальної роботи. Провідні форми та методи роботи психолога з дітьми.

22. Тематика уроків психології для учнів 1–4 класів. Попередження проблем психічного розвитку. Особливості навчання психології учнів 5, 6–7 класів.

23. Основні аспекти змісту просвітницької та навчально-розвивальної роботи психолога з учнями підліткового віку. Тематика програм факультативу з психології для учнів 5–7 класів.

24. Особливості навчання психології учнів 8–9 класів, 10–11 класів. Основні аспекти змісту просвітницької та навчально-розвивальної роботи психолога зі старшими підлітками (8–9 кл.) і учнями старшого шкільного віку (10–11 кл). Тематика програм факультативу з психології, форми і методи роботи зі старшокласниками.

25. Можливості застосування словників, наочних, практичних методів при навчанні в молодшому шкільному, в підлітковому, в старшому шкільному віці.

26. Реалізація принципу «не завдай шкоди» у виконанні функцій психолога. Вимоги до користувача – психолога за міжнародними етичними стандартами.

27. Реалізація принципів професійної компетентності та кваліфікованої пропаганди психології.

28. Реалізація принципу відповідальності та юридичної і етичної правомірності у функціях практичного психолога.

29. Реалізація принципу «громадської відповідальності та патріотизму» за міжнародними етично-професійними стандартами у виконанні функцій психолога.

30. Реалізація принципу дотримання прав дитини у виконанні функцій психолога.

II. Технології діагностичної та просвітницько-профілактичної роботи

1. Складіть річний план роботи практичного психолога з психологічної просвіти з учнями молодших класів. Розкрийте напрямки, форми роботи та мету кожного заходу.

2. Складіть річний план роботи практичного психолога з психологічної просвіти з підлітками. Розкрийте напрямки, форми роботи та мету кожного заходу.

3. Складіть річний план роботи практичного психолога з психологічної просвіти з учнями старших класів. Розкрийте напрямки, форми роботи та мету кожного заходу.

4. Складіть річний план роботи практичного психолога з психологічної просвіти з педагогами загальноосвітньої школи. Розкрийте напрямки та форми роботи та мету кожного заходу.

5. Складіть річний план роботи практичного психолога з психологічної просвіти з батьками та учнів ЗОШ. Розкрийте напрямки та форми роботи та мету кожного заходу.

6. Складіть річний план роботи практичного психолога з психологічної просвіти з дошкільнятами, які відвідують ДНЗ. Розкрийте напрямки та форми роботи та мету кожного заходу.

7. Складіть річний план роботи практичного психолога з психологічної просвіти з батьками та педагогами в ДНЗ. Розкрийте напрямки та форми роботи та мету кожного заходу.

8. Складіть річний план роботи практичного психолога з психологічної просвіти для студентів та педагогів ВНЗ. Розкрийте напрямки та форми роботи та мету кожного заходу.

9. Складіть річний план роботи з психологічної просвіти для практичного психолога, який працює в соціально-психологічній службі організації (медичній, правоохоронній, комерційній і т.д. на вибір)

10. Визначити найбільш валідні і прогностичні методики, які дозволяють знайти причини труднощів в міжособистісних стосунках підлітків-членів спортивної команди з футболу.

11. Визначити найбільш валідні і прогностичні методики, які дозволяють визначити особливості темпераменту водіїв пасажирського транспорту. Наведіть приклади методик.

12. Проаналізуйте можливості використання методики «Незакінченні речення» в психологічній практиці.

13. Скласти та обґрунтувати програму психологічного дослідження подружніх стосунків. Перелічити основні методики і проаналізувати можливості їх використання.

14. Скласти діагностичну програму для виявлення особливостей конфліктної поведінки в період дорослості.

15. Проаналізувати можливості бесіди як методу психологічної діагностики. Визначити особливості проведення бесіди з дітьми і підлітками.

16. На основі аналізу конкретної ситуації сформулювати діагностичні задачі, гіпотези, розробити програму діагностичної роботи.

Приклад ситуації: До психолога звернувся дільничний міліціонер с запитом скласти психологічну характеристику на учня Т.Ю., який стоїть на обліку.

17. Визначити можливі напрямки діагностичної роботи з учнем молодших класів з низьким рівнем шкільної успішності.

18. Проаналізувати можливості використання психодіагностичних методик для визначення рівня психічного розвитку немовляти і дітей раннього віку. Вкажіть методики.

19. Складіть річний план з психодіагностичної роботи для практичного психолога, який працює в загальноосвітній школі чи ДНЗ (за вибором).

20. Наведіть приклади відомих експериментальних досліджень в психології, визначивши їх тип.

21. На підставі описання відомого психологічного експерименту визначте та охарактеризуйте змінні та проаналізуйте спосіб експериментального впливу.

22. Сформулюйте наукову гіпотезу та складіть план експериментального дослідження для її перевірки, дотримуючись послідовності етапів.

23. Дослідник розв'язував статистичні задачі на порівняння трьох груп за рівнем ознаки, кількісно вимірної. Для I і II групи був визначений рівень статистичної значущості $p \leq 0,05$; для II і III $p \leq 0,01$; для I і III $p \leq 0,09$. Які висновки зробить дослідник? Чому?

24. Які методи математичної статистики слід використовувати (задачі якого типу треба розв'язати) досліднику для того щоб перевірити наступну гіпотезу:

У дівчаток-підлітків з різних типів шкіл (міська середня школа, гімназія, школа-інтернат) позитивна настанова на себе (самоакцептація) має свої особливості, зумовлені дією неоднакових соціально-психологічних детермінант. (Гошовська Г.Т., 1997)

25. Проаналізуйте можливості використання ЕОМ практичним психологом у своїй професійній діяльності.

26. Визначте алгоритм обчислення статистичних даних у програмі SPSS Statistics за результатами первинного і вторинного тестування двох і незалежних вибірок.

27. Вкажіть професію, на прикладі якої Ви розглядатимете запропоновані Вам питання _____ (найменування професії, виду діяльності).

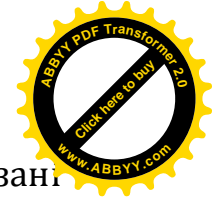
- 1) Назвіть 2 принципи професіографії (по К. К. Платонову). Наведіть приклади їх можливого застосування: а) в аналізі трудового процесу; б) в описі запропонованої Вами професії.
- 2) Опишіть відповідно до професії яку Ви обрали для прикладу, основні розділи професіограми.
- 3) Поясніть третій розділ професіограми – психограму (по К. К. Платонову).
- 4) Запропонуйте комплекс психодіагностичних методик для складання професіограми (на прикладі професії яку ви обрали для розгляду питань).

28. Вкажіть професію, на прикладі якої Ви розглядатимете запропоновані Вам питання _____ (найменування професії, виду діяльності)

- 1) Назвіть властивості індивіда (а) і особистості (б), які характеризують суб'єкта праці запропонованої Вами для розгляду професії.
- 2) Складіть матрицю оптимального рівня сформованості людини як активного суб'єкта праці. поясніть її структурні компоненти
- 3) Доберіть до кожної стадії формування людини як суб'єкта праці ефективний психодіагностичний інструментарій.
- 4) Визначте рівні психологічної підтримки суб'єкта праці запропонованої Вами для розгляду професії.

29. Проаналізуйте відому Вам професію. Дайте відповідь на наступні питання _____ (найменування професії, виду діяльності)

- 1) Зробіть психологічний аналіз професійно важливих якостей (ПВЯ)
- 2) Покажіть на матеріалі аналізованої Вами професії: а) які ПВЯ входять до групи абсолютних; б) ... відносних; в) які ПВЯ можуть бути компенсовані сильною мотивацією до діяльності; г) ПВЯ, які можуть бути віднесені до групи анти-ПВЯ.

- 3) Опишіть основні показники діяльності, з якими пов'язані ПВЯ.
- 4) Опишіть групи ПВЯ якості і ПВЯ продуктивності діяльності.

30. Проаналізуйте відому Вам професію. Дайте відповідь на наступні питання, щодо аналізу професії (професійної діяльності) _____ (найменування професії, виду діяльності).

- 1) Складіть, використовуючи схему Є. А. Климова, «формулу оптимального вибору професії» вибраної Вами (як приклад) професії.
- 2) Поясніть за яких умов здійснюється вибір майбутньої професії. Наведіть приклад.
- 3) Визначте особливості предмета праці у вибраній Вами (для прикладу розв'язання питання) професії?
- 4) Які засоби праці використовуються у вибраній Вами (для прикладу) професії? Чи можна по засобу праці встановити рівень кваліфікації фахівця? Якщо можна, то яким чином?

III. Технології консультативної та корекційної роботи

1. Визначення психологічного консультування як напрямку діяльності практичного психолога, його специфічні риси. Психологічне консультування, психотерапія та психокорекція їх взаємозв'язок та специфічність.

2. Мета та завдання психологічного консультування. Різноманітність в розумінні мети консультування основними психологічними школами.

3. Основні принципи психологічного консультування, їх характеристика.

4. Загальні вимоги до організації і проведення консультативної бесіди: часові і просторові характеристики ведення бесіди. Основні цілі, процедури та дії консультанта в процесі психологічної консультації.

5. Вимоги до психолога консультанта. Особистісні риси і якості, система цінностей консультанта. Модель ефективного консультанта.

6. Вплив професійної діяльності на особистість консультанта. Емоційне вигорання та професійні деструкції в роботі спеціаліста, їх профілактика. Типові помилки, тривоги і хибні уявлення психологів-початківців.

7. Навички підтримання консультативного контакту.

8. Роль і значення консультативних взаємин в процесі психологічного консультування. Розкрийте поняття контакту та контракту в роботі психолога-консультанта.

9. Трансфер і контртрансфер у консультуванні, їх характеристика і значення. Характеристика захисних механізмів, що активізуються в процесі консультування. Переваги і недоліки захисних механізмів у консультуванні.

10. Процес психологічного консультування, основні етапи бесіди та структурування часу.

11. Знайомство з клієнтом, початок бесіди, основні процедури цього етапу бесіди.

12. Основні завдання консультанта на етапі розпитування клієнта. Основні напрямки діяльності консультанта на цьому етапі.

13. Типологія клієнтів та формування запиту в консультативній роботі. Динаміка запиту в процесі консультативної роботи.

14. Гіпотези у психологічному консультуванні.

15. Друга фаза розпитування клієнта, її основні характеристики.

16. Психокорекційний вплив в процесі консультування, та його основні засоби.

17. Завершення бесіди, характеристика цього етапу консультування.

18. Технологія проведення консультативної бесіди. Базові принципи організації діалогу з клієнтом. Вміння ставити запитання як професійно важлива навичка консультанта.

19. Особливості та мета активного слухання. Основних прийоми активного слухання.

20. Базові принципи організації діалогу з клієнтом. Загальні рекомендації консультанту до проведення діалогу, вміння ставити запитання. Особливості мовлення консультанта в бесіді.

21. Аналіз емоційних переживань клієнта. Техніки інтерпретації емоційних переживань: альтернативні формулювання. Використання парадоксальних питань, використання інтерпретації, перефразування.

22. Основні особливості дистанційного консультування. Основні завдання телефонного консультування. Типи звернень. Форми психокорекції. Умови надання переваги індивідуальній чи груповій формі психокорекційної роботи.

23. Схема розвитку неврозу за О. Захаровим. Роль і місце психолога у попередженні неврозу.

24. Використання різних методів корекції для самоналаштування та саморегуляції психоемоційних станів і поведінки.

25. Використання різних методів корекції з метою зниження психічного напруження, відреагування почуттів та переживань.

26. Використання різних методів корекції з метою розв'язання внутрішнього конфлікту, поглиблення розуміння себе та інших людей.

27. Використання різних методів впливу з метою корекції самооцінки, підвищення почуття самоповаги, впевненості в собі.

28. Принципи, етапи та особливості організації групового процесу з урахуванням віку та виду корекційної групи.

29. Психологічний супровід становлення суб'єкта саморозвитку. Можливості використання різних методів самокорекції.

30. Сутність принципу особистісного саморозвитку в психологічній корекції. Визначення напрямів психокорекції з урахуванням показників вимірів психологічного простору та стану психологічних ресурсів саморозвитку особистості.

IV. Основи знань сучасних технологій практичної психології

1. Основні етапи процесу самопізнання. Механізми самопізнання. Способи та засоби самопізнання.

2. На прикладі загально – відомої казки розкрийте методи роботи з казкою.

3. На прикладі загально – відомої казки запропонуйте завдання різної розвивальної спрямованості для дитини старшого дошкільного віку.

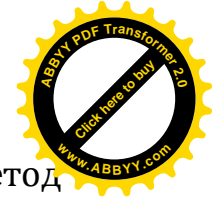
4. Діагностичні та корекційні можливості зображувальної методики «Візуалізація трояндового куща». Особливості використання данної методики.

5. Уявлення про саморозвиток особистості в психологічних теоріях. Психологічні детермінанти, рівні організації та критерії саморозвитку особистості. Закономірності становлення суб'єкта саморозвитку.

6. Вивчення особливостей становлення суб'єкта саморозвитку та причин його ускладнення, блокування (з використанням структурно-функціональної моделі саморозвитку особистості та моделі психологічного простору саморозвитку особистості).

7. Саморозвиток як параметр моделі фахівця-професіонала. Аналіз утруднень у професійній діяльності в контексті концепції саморозвитку особистості (з використанням моделей професійного саморозвитку).

8. Психологічні особливості тренінгової групи. Групові норми. Рольові позиції в групі. Основні етапи розвитку групи в тренінгу, їх характеристика. Загальні тренінгові методи, їх характеристика.

9. Техніка визначення его-станів: егограма Джека Дюсея. Метод Франкліна Ернста аналіз переходів життєвих позицій (техніка Корралограму).

10. Техніки визначення трансакцій. Техніки аналізу маніпуляцій. Контракт на зміни.

11. Теорія почуттів у гештальт-терапії. Особливості роботи гештальт-терапевту з почуттями клієнта та його феноменами тіла.

12. Основні механізми порушення контакту особистості з середовищем (основні захисні механізми за гештальт-терапією). Технологія роботи гештальт-терапевта із захисними механізмами клієнта.

13. Діагностичні, корекційно – розвивальні можливості пісочної терапії. План – схема символічного поля пісочної терапії.

14. Процес піскотерапії. Загальні умови. Класифікація МІН. Фігур. Варіанти інструкцій щодо ігор з піском.

15. Педагогічна пісочниця. Вимоги до організації педагогічної пісочниці. Види ігор (дидактичні, адаптаційні, профілактичні.)

16. Репрезентативні системи та НЛП-комунікації в роботі психолога

17. Використання «якорів» для побудови людської досконалості. Техніка постановки якорів. Умови ефективного якоріння.

18. Робота з неприємними емоційними станами в НЛП. Техніка «Помаху». Мета програма на стрес «асоціація - дисоціація».

19. Структура психічної підготовки в спортивній діяльності. Її зв'язки з іншими видами підготовки в спорті.

20. Система емоціоно – вольової підготовки (ЕВП) спортсменів.

21. Завдання, форми роботи практичного психолога з обдарованими дітьми, їх батьками та вчителями. (Вікову категорію дитини обрати самостійно).

22. Причини психологічних проблем обдарованих дітей. Психологічний супровід обдарованих дітей.

23. Програма розвитку креативності особистості (вікову категорію обрати самостійно). Діагностичні методики та конкретні вправи для розвитку інтелектуальних та особистісних передумов креативності.

24. Поняття та різновиди сугестивного впливу. Прямі та непрямі методи навіювання.

25. Поняття та феномени трансу: визначення трансу, процедура формування трансу, зовнішні ознаки трансу. Психологічні феномени трансу.

26. Об'єктивні та суб'єктивні чинники виникнення конфліктів, їх характеристика.

27. Конфліктна взаємодія. Стратегії і тактики взаємодії, їх характеристика. Вибір стилю поведінки у конфлікті. Практика керування конфліктами.

28. Сімейні конфлікти, їх види. Ситуації конфліктів між подружжям. Тактики розв'язання.

29. Поняття про сімейну сумісність, її види. Програма діагностики подружньої сумісності. Шляхи подолання несумісності в сім'ї.

30. Поняття про генаграму. Основні символи генаграми сім'ї.

Наукове видання

ПРОГРАМА ДЕРЖАВНОГО ЕКЗАМЕНУ

з підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня **спеціаліст**
зі спеціальності 7.03010301 **Практична психологія**
галузь знань 0301 **Соціально-політичні науки**

ОСНОВИ ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Суми : Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2013 р.
Свідоцтво ДК № 231 від 02.11.2000 р.

Відповідальний за випуск: **А. А. Сбруєва**
Комп'ютерна верстка: **І. Є. Тріфонова**

Здано в набір 20.02.13. Підписано до друку 21.03.13.
Формат 60x84/16. Гарн. Cambria. Друк ризогр. Папір офсет.
Умовн. друк. арк. 4,4. Обл. вид. арк. 4,6. Тираж 100 прим. Вид № 22.

Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка
40002, м. Суми, вул. Роменська, 87

Виготовлено у видавництві СумДПУ імені А. С. Макаренка